

Digitaalinen vahvistin

Pekka Ritamäki

Johdanto

- Vahvistinluokat
- Analogia ja digitaalivahvistimien erot
- digitaalivahvistimen peruskytkennät
- Prosessoriohjatut audiovahvistimet
- Keskustelu aiheesta

Aikataulu

- Vahvistin tekniikan perusteet ja historiallista taustatietoa
- A-luokan vahvistimet
- B-luokan ja AB-luokan vahvistimet
- C-luokan vahvistimet
- D-luokan vahvistimet

Analogia $\leftarrow \rightleftharpoons \rightarrow$ Digitaali

- Vahvistimet ja prosessoritekniikka eivät ole perinteisesti liittyneet yhteen
- Digitaalinen audiosignaalin käsittely on nykyaikaa
- VOIP
- GSM
- MP3
- kotiteatterijärjestelmä

Termit

- Analoginen signaalinkäsittely
- Digitaalinen tiedonsieppaus
- Digitaalinen tiedonsiirto
- Digitaalinen tiedonkäsittely
- Digitaalinen vahvistin
- Digitaalinen analogiaohjaus
- Aikadiskreettien ohjelmointi

Perinteiset audiovahvistimet

- Sir Ambrose Fleming keksi diodin eli koko elektroniikan peruskomponentin 1890-luvulla
- Teslan mekaaninen vahvistin Unkarin puhelinlaitoksella 1870-luvulla ja Chicagon maailman näyttelyssä New York 1893
- Vahvistavan elektroniputken keksi amerikkalainen Lee de Forest 1915. Hän virittelee kiittää tanskalaisen professorin Poulsenin ”taulava valokaari”-patentteja.
- Vahvistin otettiin käyttöön ensimmäisenä merikaapelilinjoissa

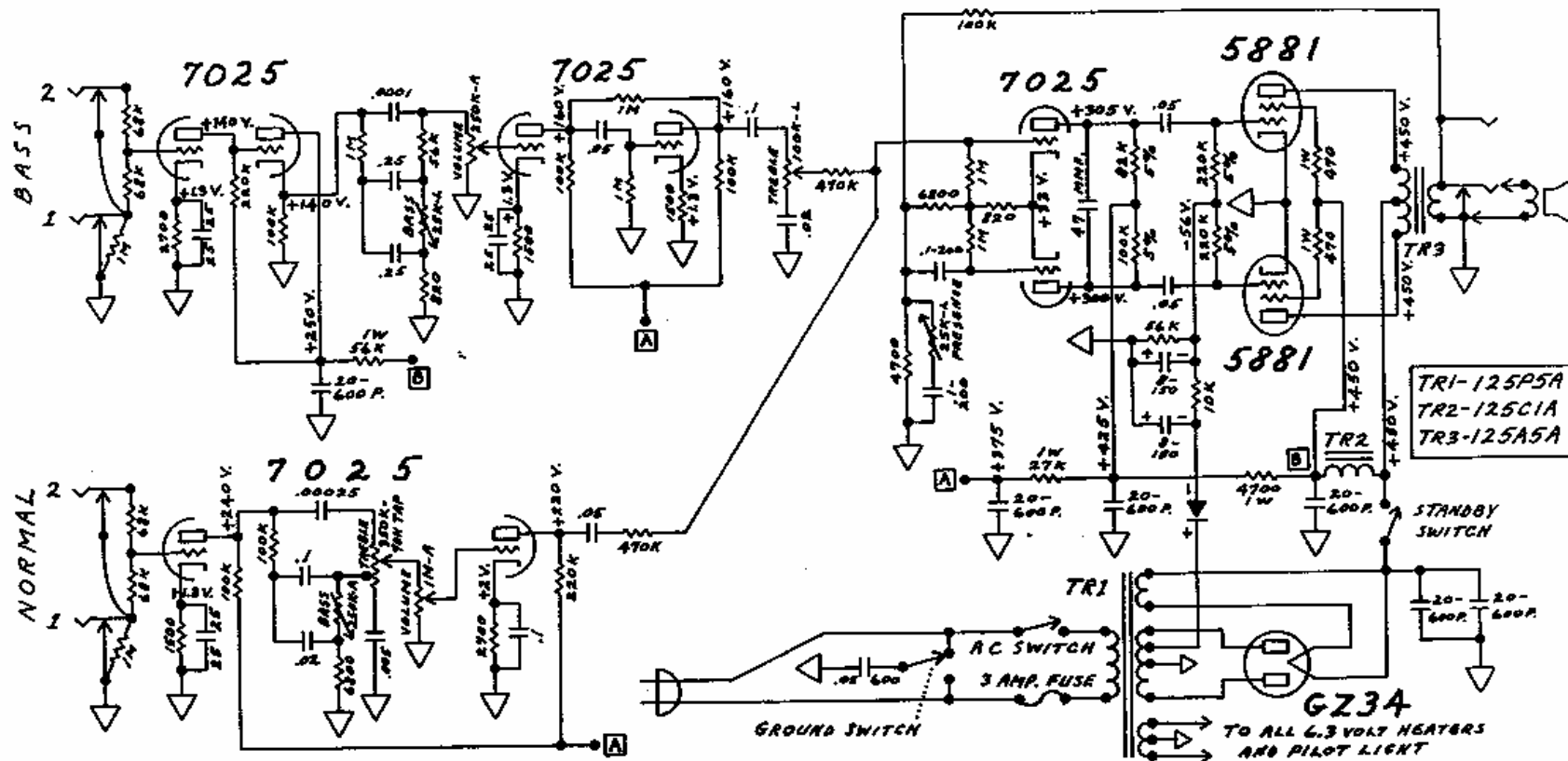
Fender Bassman kytkentäkaavio

FENDER "BASSMAN" SCHEMATIC MODEL 666

B-FA

NOTICE

- 1- VOLTAGES READ TO GROUND WITH ELECTRONIC VOLTMETER. VALUES SHOWN + OR - 20%
- 2- ALL RESISTORS 1/2 WATT, 10% TOLERANCE UNLESS SPECIFIED.
- 3- ALL CAPACITORS AT LEAST 400 VOLT RATING UNLESS SPECIFIED.

Fender kitaravahvistimien ulkonäkö on tunnettu tavaramerkki

- 2 * 25W pääteputkista sai ammattiorkesterin työkalun. 6L6 on Euroopassa EL37

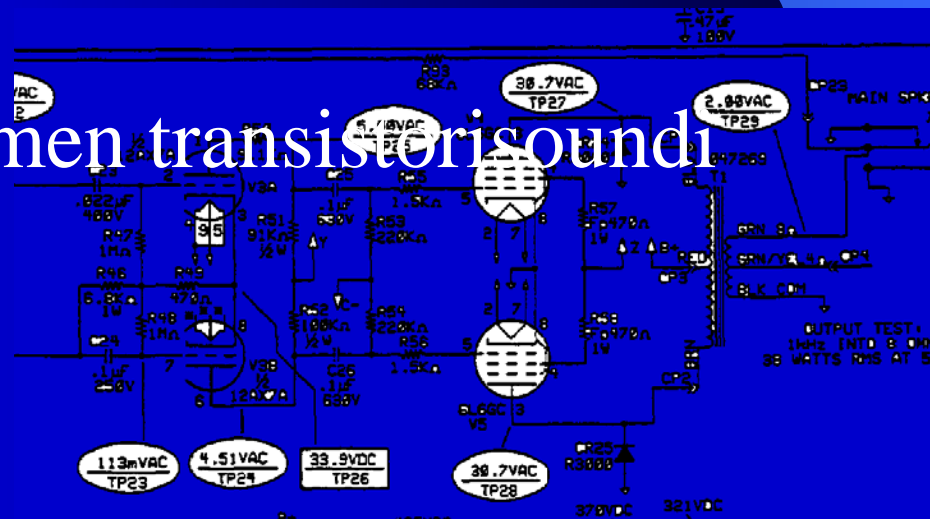
Aika: 1950-luku, 1960-luku

Fenderin vahvistin on asennettiin väärinpäin koteloon

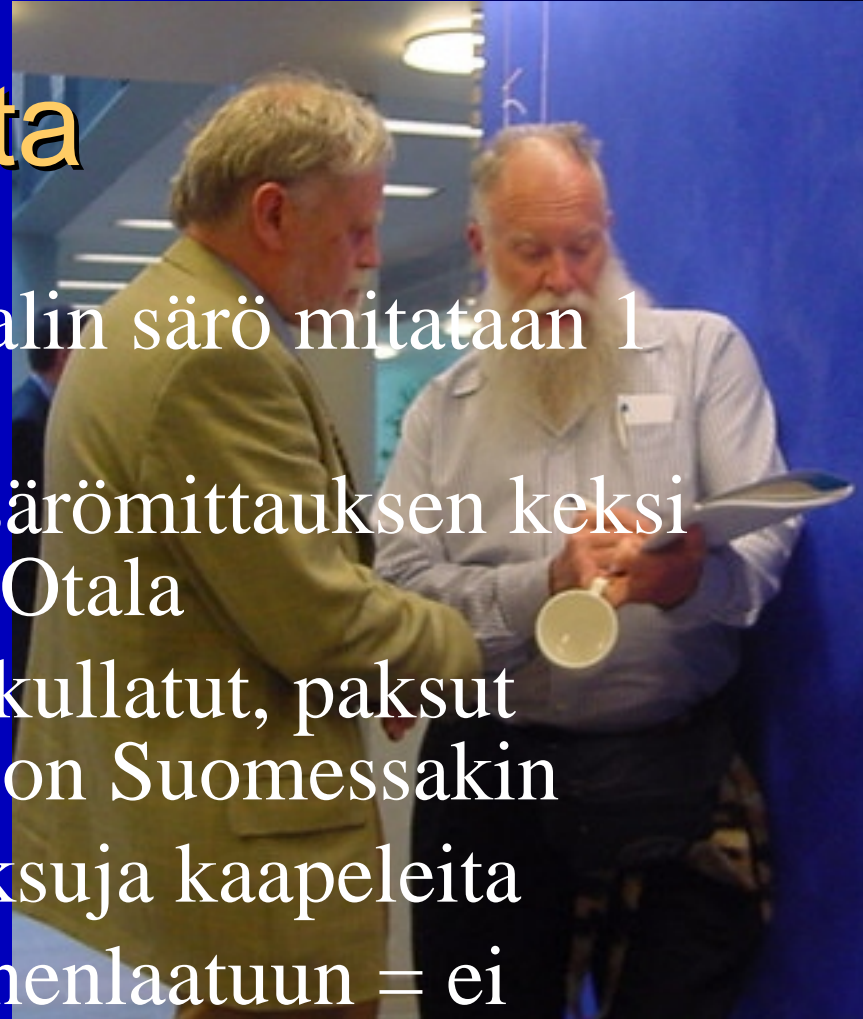
Putkivahvistimet

- 50 W putkivahvistin sähkökitarapojille
- Radioamatööri toveri avustivat: Seppo Sisättö OH1VR, ja Reino Anttonen OH1TN, Pekka Alhola OH3PP
- Rolling Stones "Satisfaction" levy
- 10W transistorivahvistin Hiukkasten lavalle.
- 10 Watin vahvistimen transistorisuuri suuressa salissa

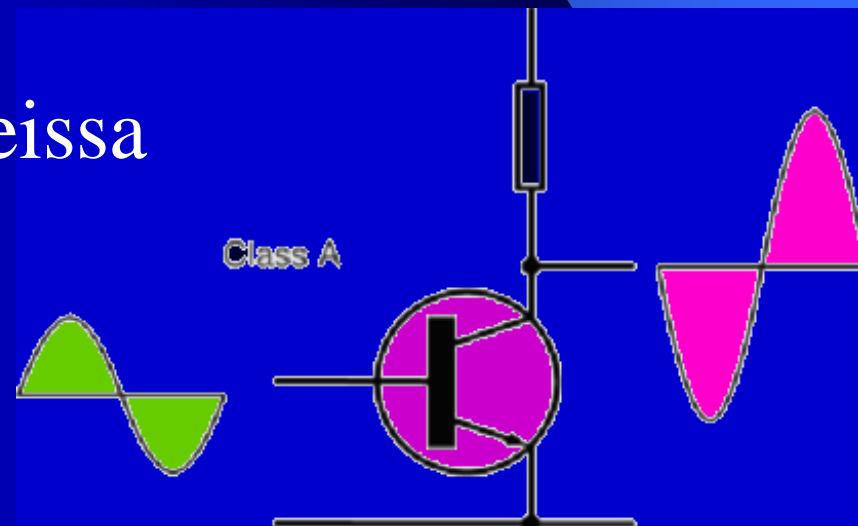
Särömittauksista

- Normaali yhden signaalin särö mitataan 1 kHz signaalilla.
- TIM, Ristimodulaatiosärömittauksen keksijä oululainen prof. Matti Otala
- ”Kaiutinkaapelisärö”, kullatut, paksut kaapelit, pakanauskoa on Suomessakin
- Bob Pease tutkinut paksuja kaapeleita
- Kaapelien vaikutus äänenlaatuun = ei mitään

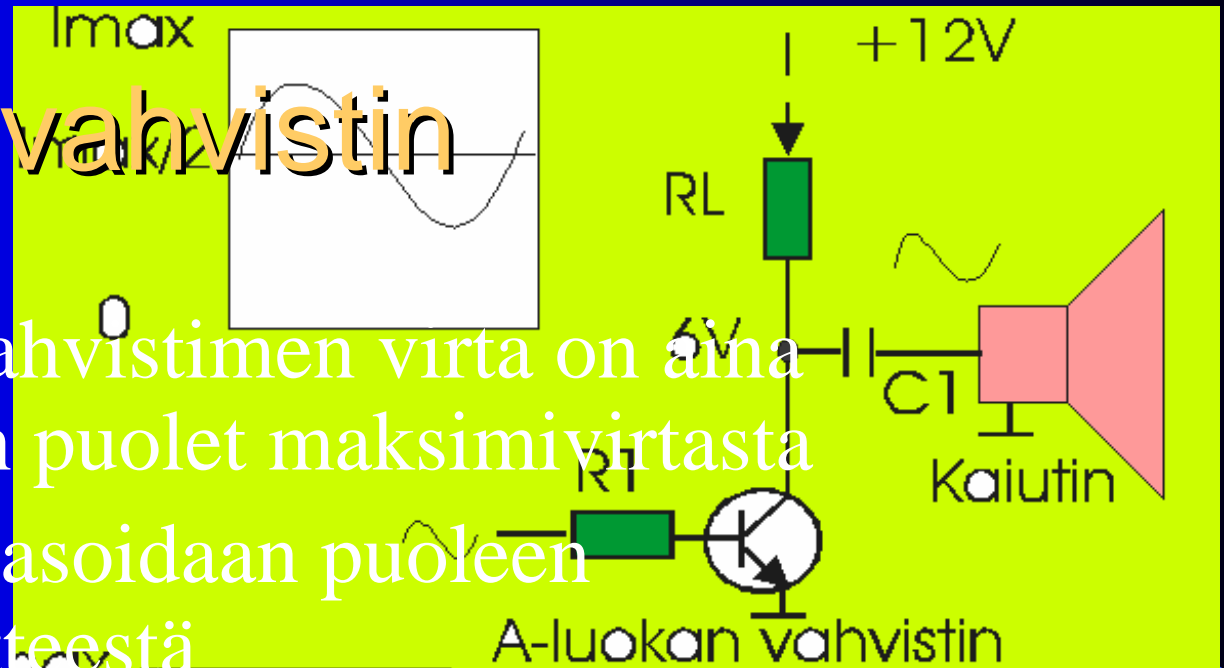
Audiovahvistimien luokkajako

- A-luokan vahvistimet yksinkertaisia
- Yli puolet tehosta jää vahvistimeen
- Vain pieni osa kuormaan
- Pieni särö
- Käytetään vain etuasteissa
- $< 1..5W$

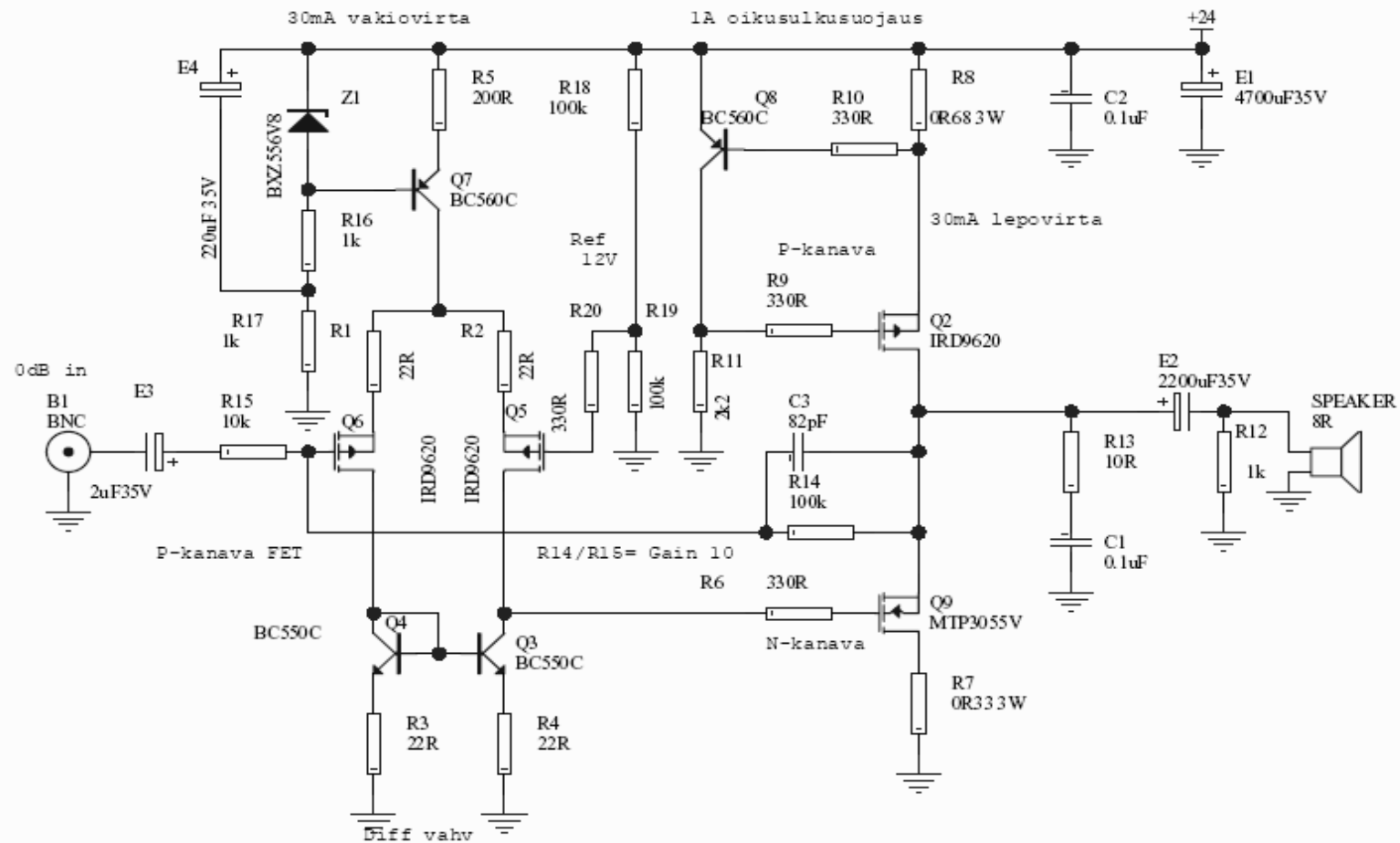

A-luokan vahvistin

- A-luokan vahvistimen virta on aina keskimäärin puolet maksimivirtasta
- Pääteaste biasoidaan puoleen käyttöjännitteestä
- Kapasitiivinen tai muuntajakytkentä kuormaan
- Esivahvistimissa paikallaan

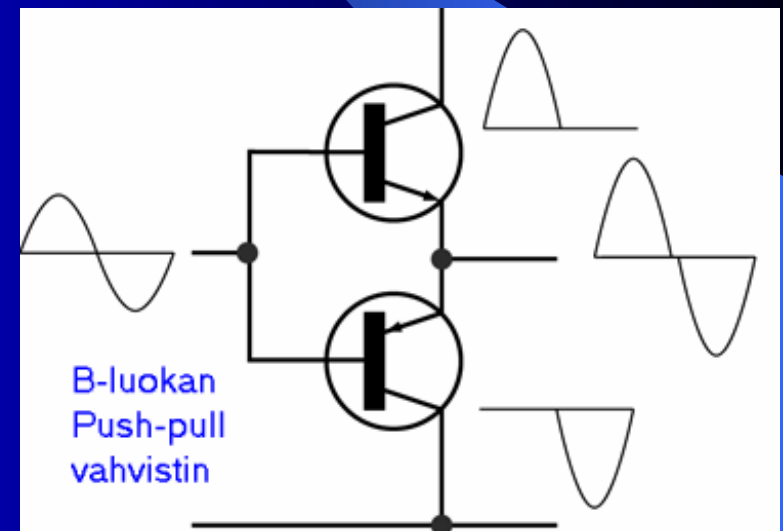
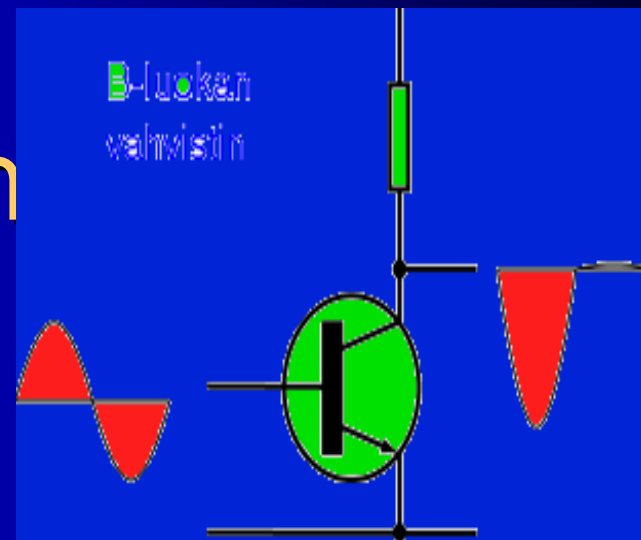
3 W hyvälaatuinen A-luokan vahvistin

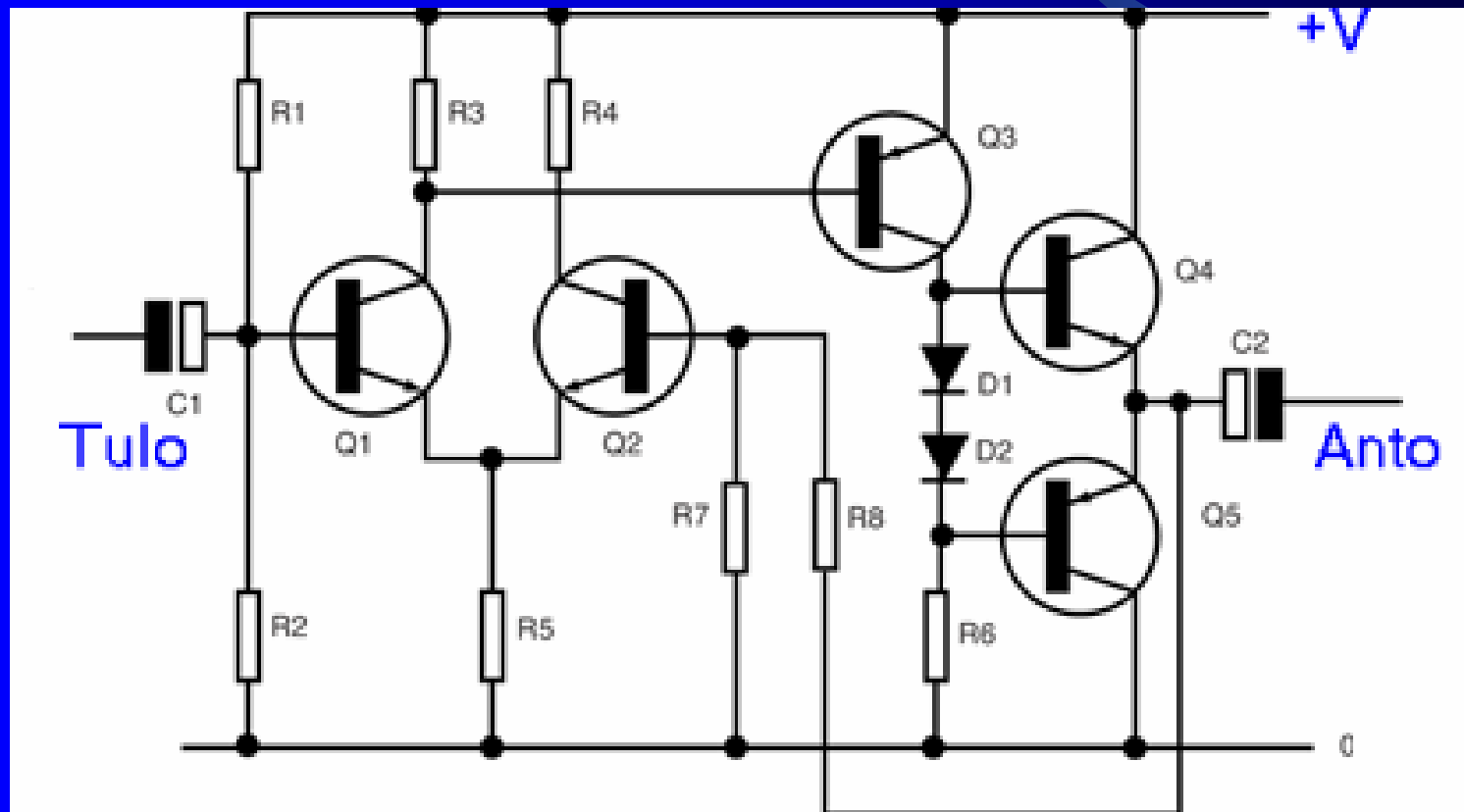
Q5/Q6 valittu sama treshold jann.

B-luokan vahvistin

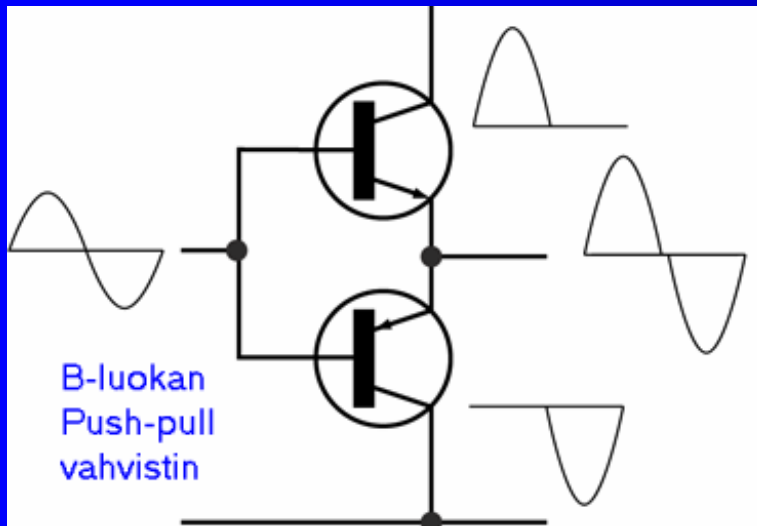
- B-luokan vahvistimessa käytetään vain toista puolijakso hyödyksi
- Kaksi komplementaarista B-luokan transistoria muodostaa PUSH-PULL pääteasteen
- Hyötysuhde alle 50%

B-luokan pääteasteen kytkentä

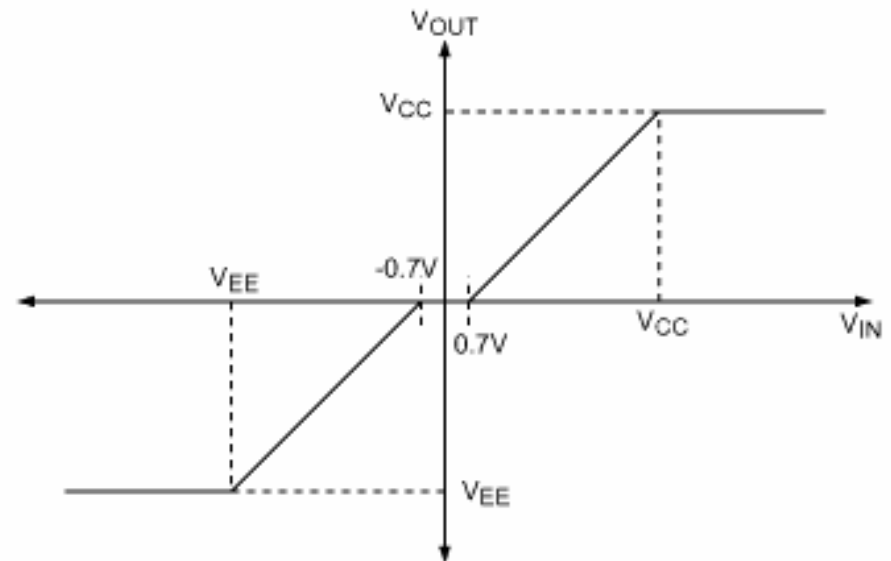
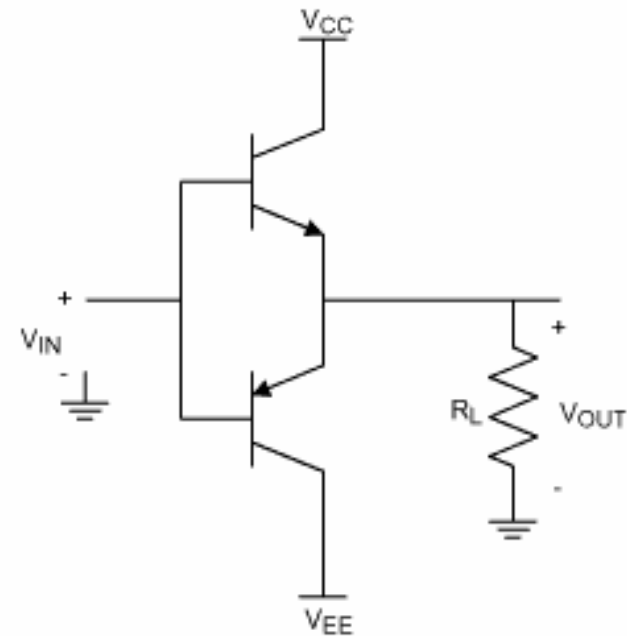

B-luokan biasointi

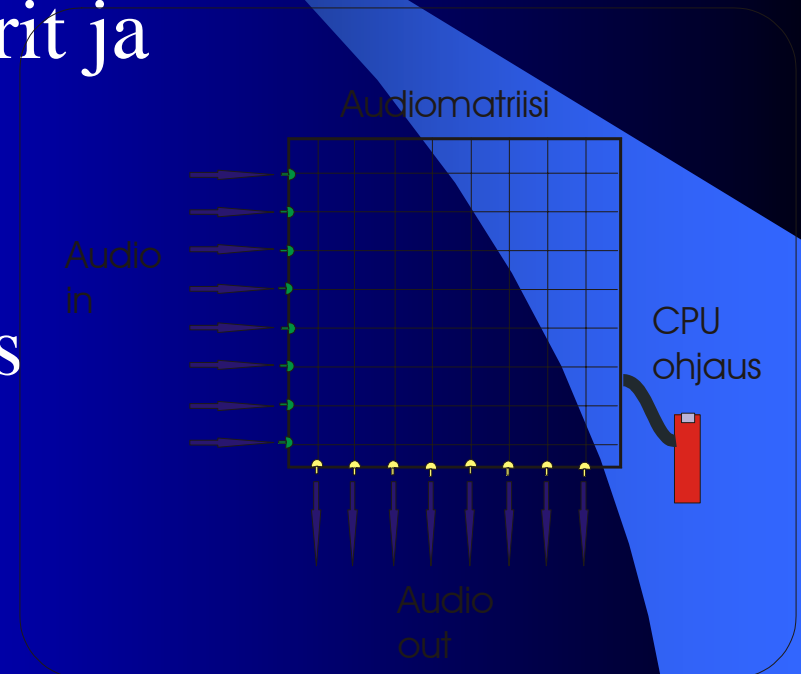
Puhtaalla B-luokan vahvistimella tulee säröä nolapisteen ympärillä Särö on niin paha, että käytännössä, ei puhdasta B-luokan vahvistinta ole käytössä

Aikadiskreettinen ohjelmointi

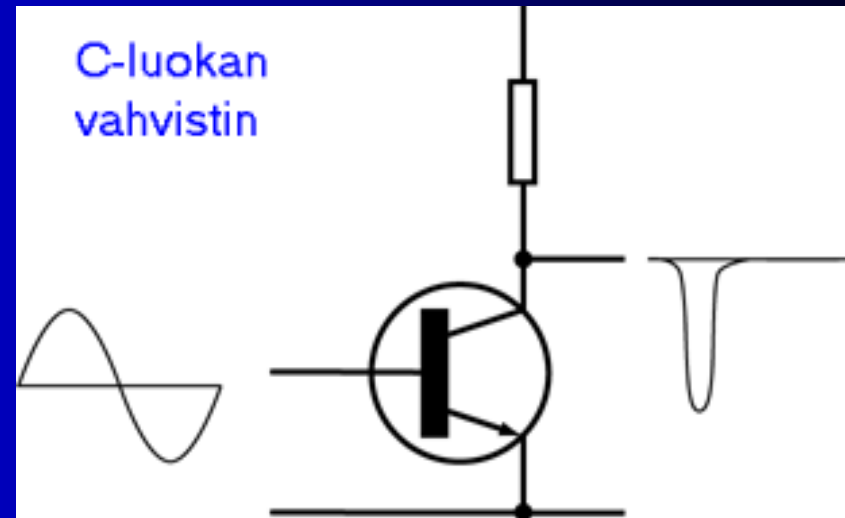

Tietokoneohjaus vahvistimissa

- Staattinen matriisiohjaus
- Digitaaliset potentiometrit ja äänensävysuotimet
- LCD-näytöllä asetukset
- Digitointipyörällä ohjaus
- Painonapit

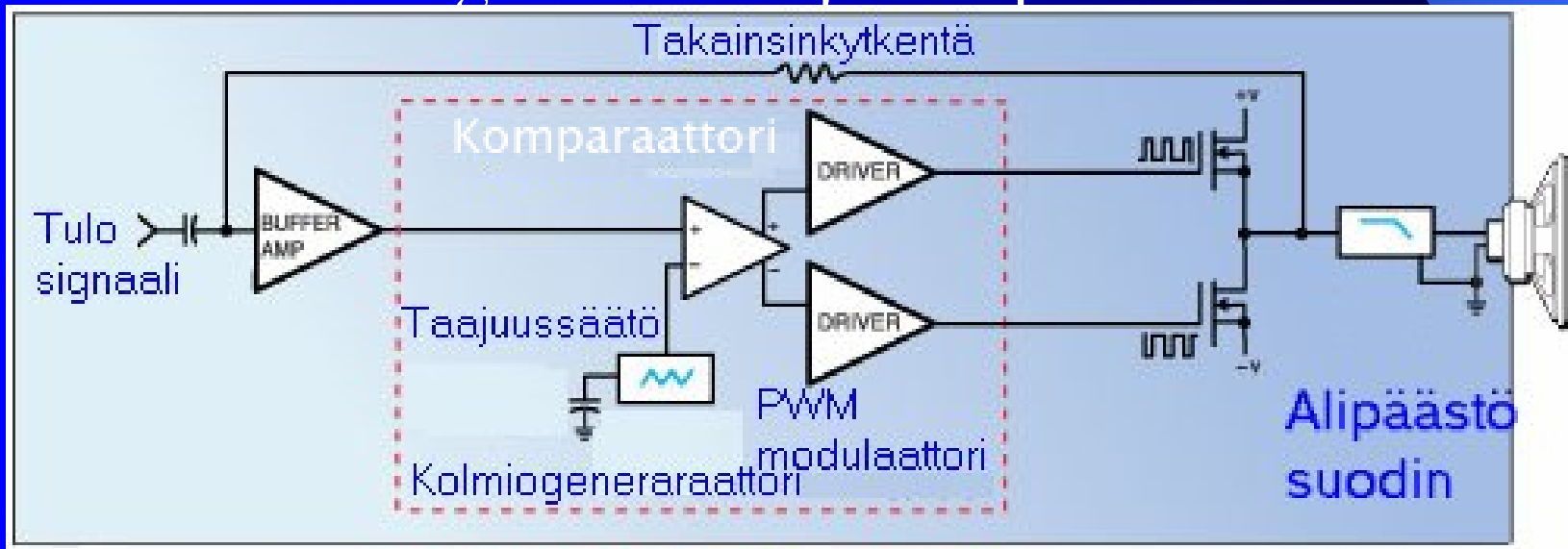
C-luokan vahvistin

- C-luokassa on vahvistin toiminnassa vain osa signaalin jaksoa
- Tämä luokka on harvinainen.
- C-luokkaa sitä käytetään radiotekniikassa kun halutaan erityisesti kehittää säröä. Sekoittajien yhteydessä tarvitaan taajuuskertoja
- Niissä kehitetään säröä eli harmonisia komponentteja. Näistä valitaan suodattimella haluttu komponentti

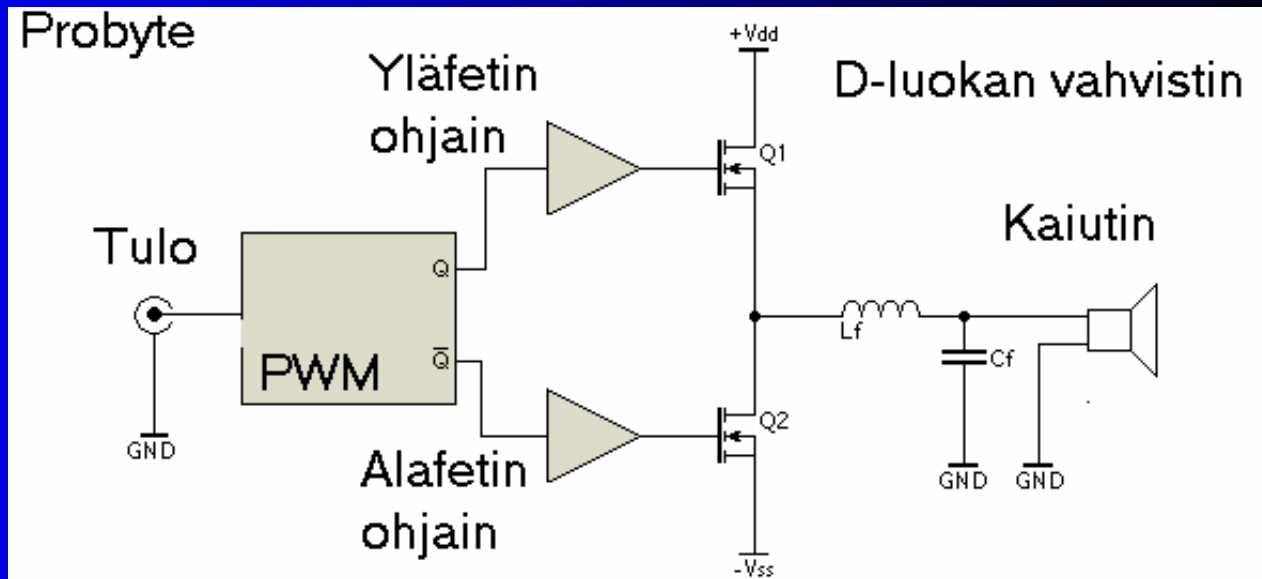
D-luokan vahvistin ja takaisinkytkentä

- D-luokassa päätteasteen komponentit toimiva ON/Ei kytkiminä, ei lineaarisella alueella
- Analoginen signaali digitoidaan vahvistetaan ja muutetaan taas analogiseksi
- D-luokan toimintaan liittyy oleellisesti kolmioaalto generaattori ja komparaattori

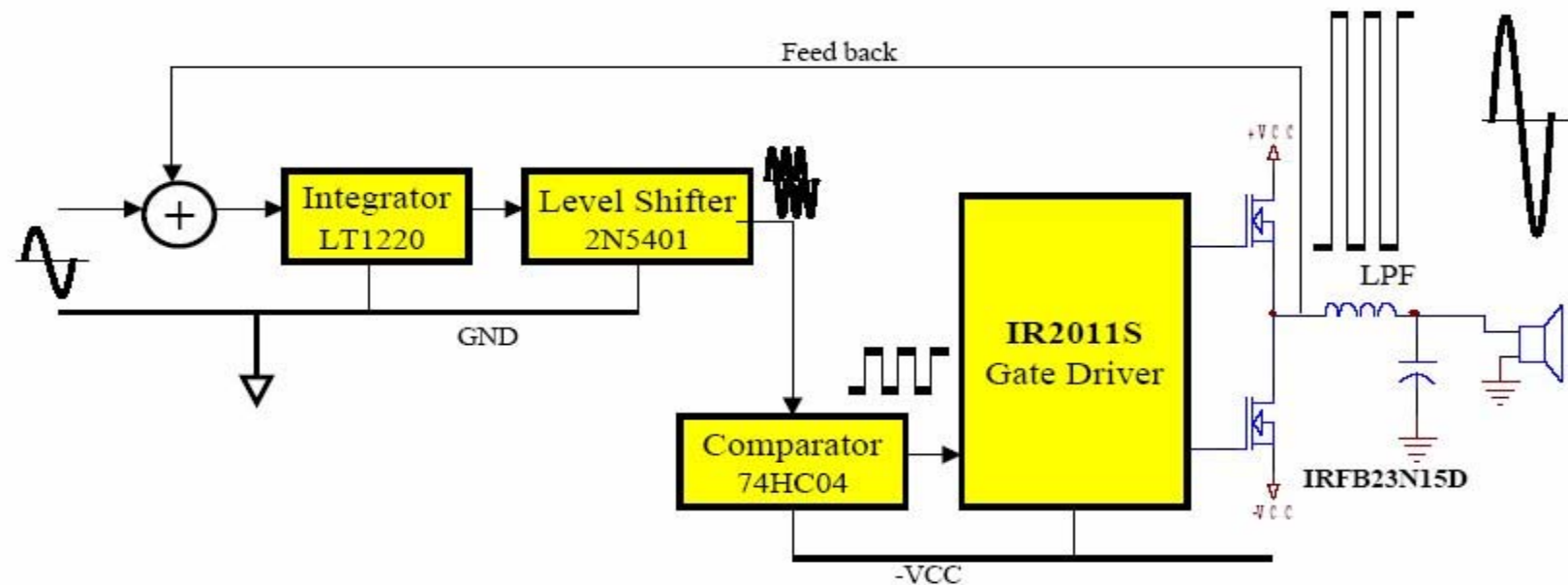
D-luokan toimintalohkokaavio

- Analogiatulo
- Digitointi
- FET-ohjaimet
- TehoFET pari tai kaksi paria
- Alipäästösuodin
- Kaiutin ja teholähde

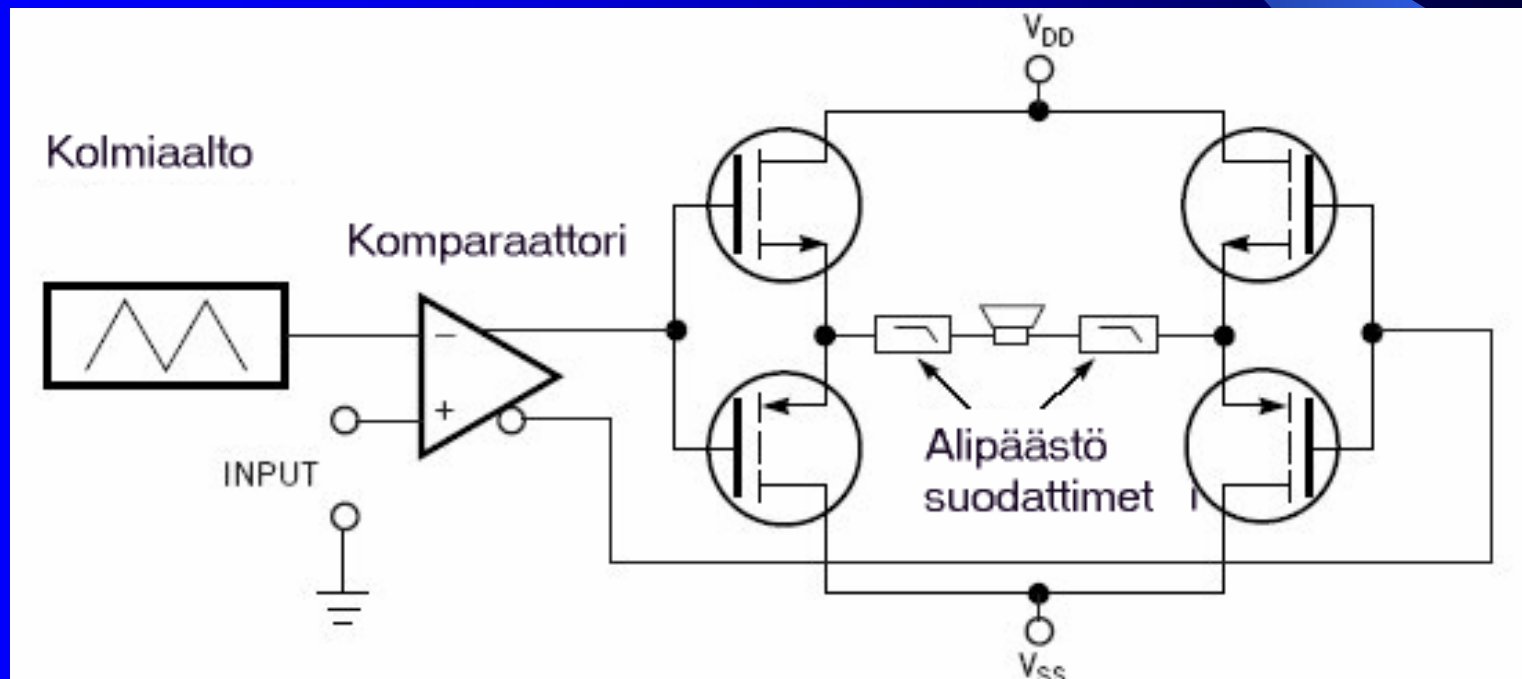

Täysin hardwarepohjainen D-luokan vahvistin

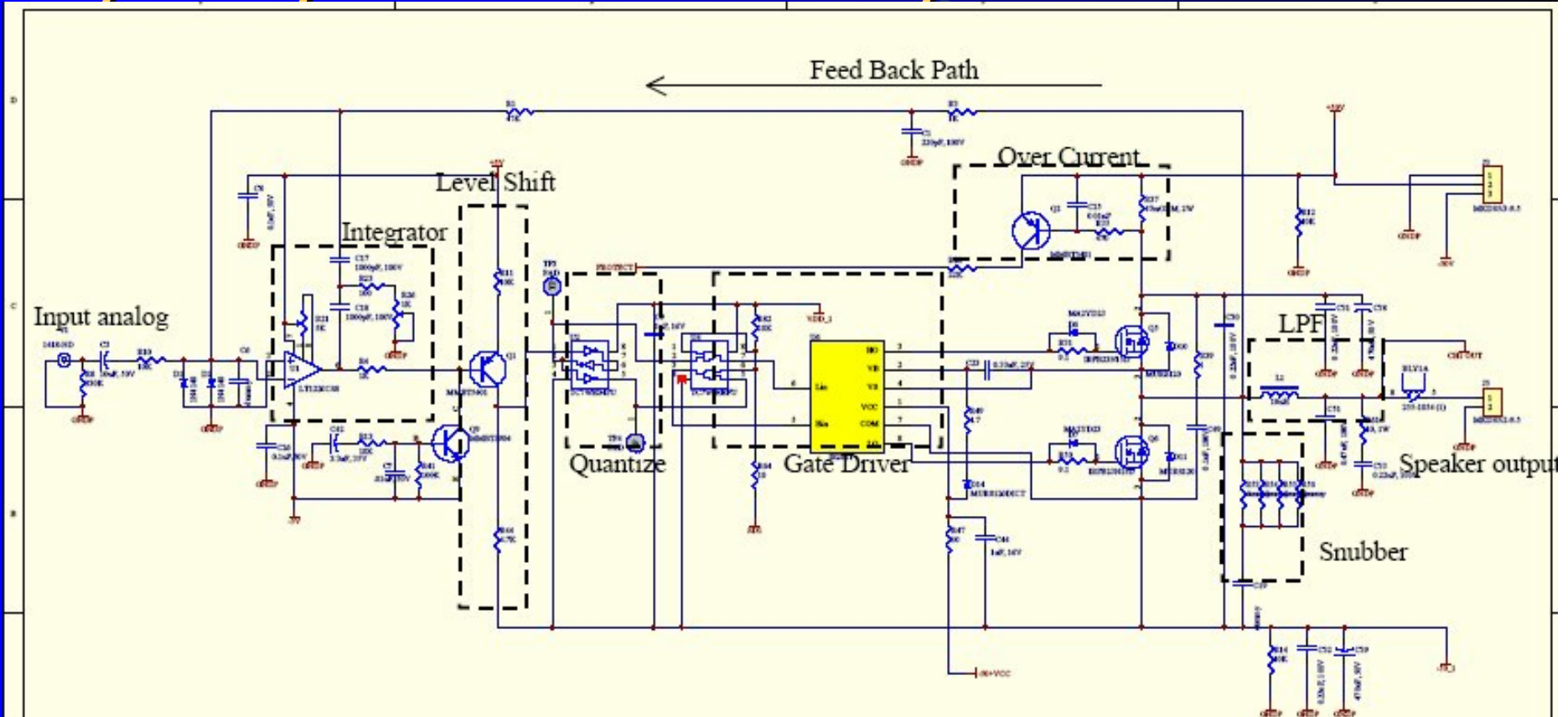
Ei kolmioaalto generaattoria, vaan integraattori ja analogiatason tunnistus, tasonsiirto, hiladriveri ja FET-pääteaste

Kahdella komplementaaripääteasteella varustettu D-luokan vahvistin

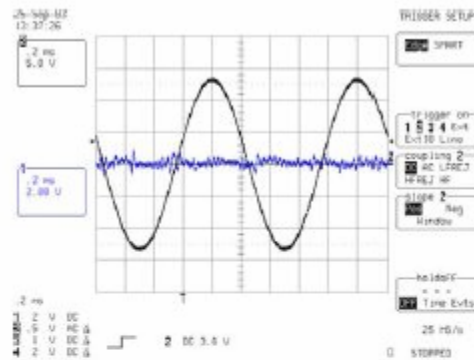

50 W D-luokan pääteaste yksityiskohtainen kytkentä

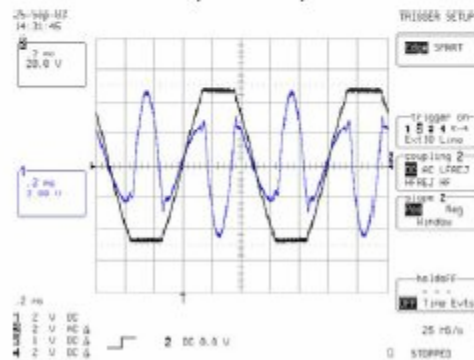

50W D-luokan särö/tehokäyrä

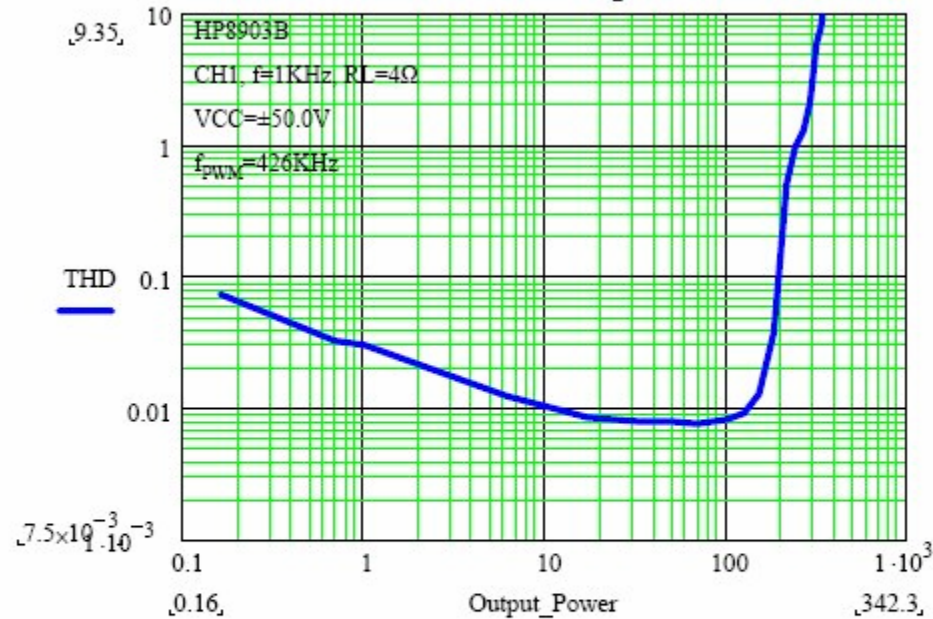
50W / 4Ω, 1KHz, THD+N=0.0078%

342W / 4Ω, 1KHz, THD+N=10%

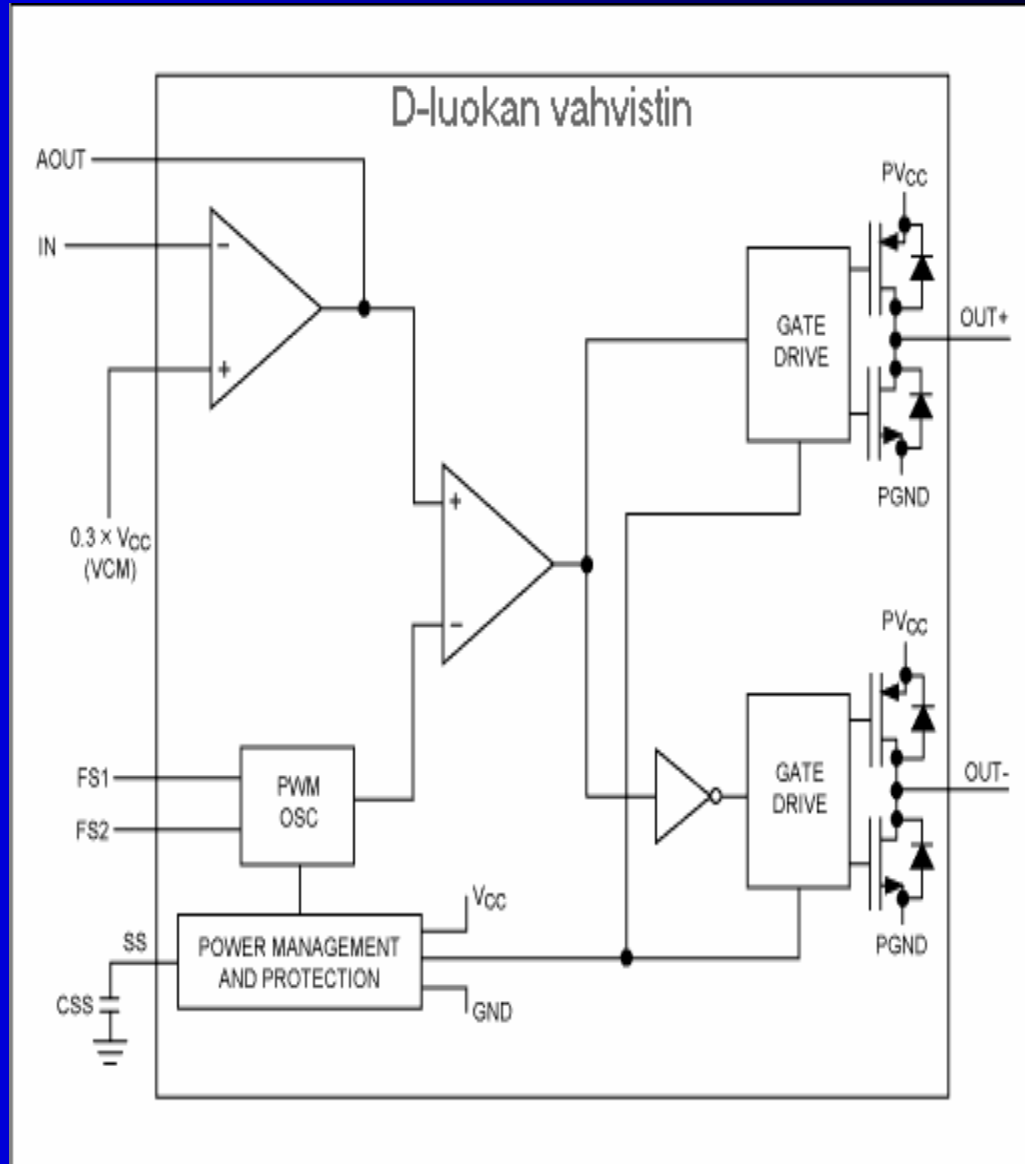
THD+N v.s. Output Power

- Peak Output Power (f=1KHz)
- 120W / 8Ω / ch, THD=1%
- 180W / 8Ω / ch, THD=10%
- 245W / 4Ω / ch, THD=1%
- 344W / 4Ω / ch, THD=10%

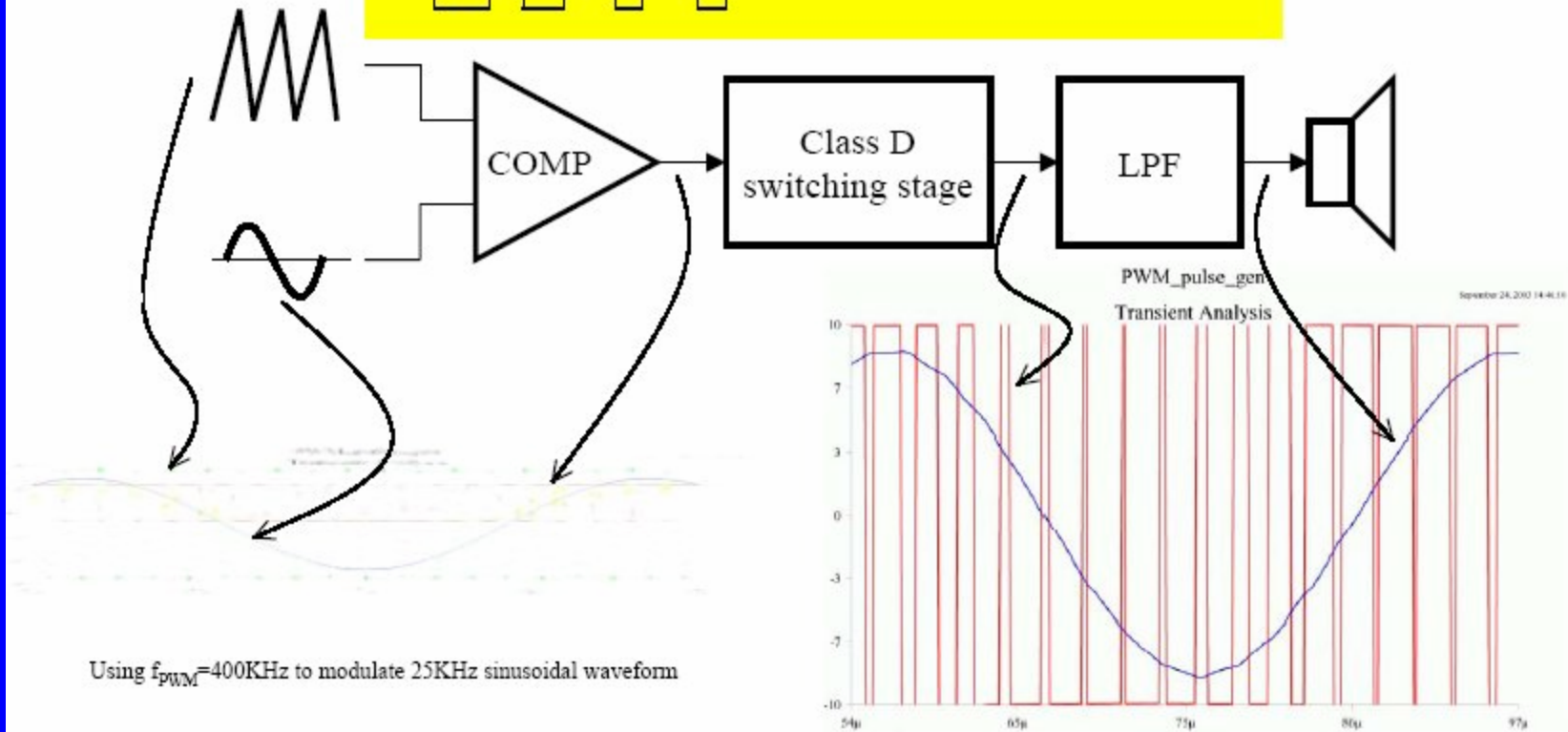
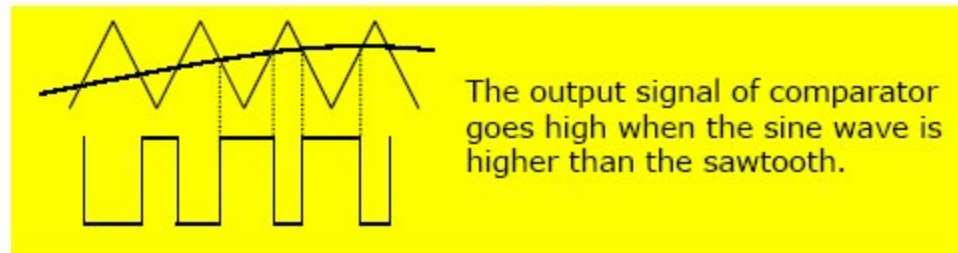
D-luokan vahvistimen lohkokaavio

- Valmis moduuli
- Push-pull-päätteaste
- Kolmioaalto-oskillaattori

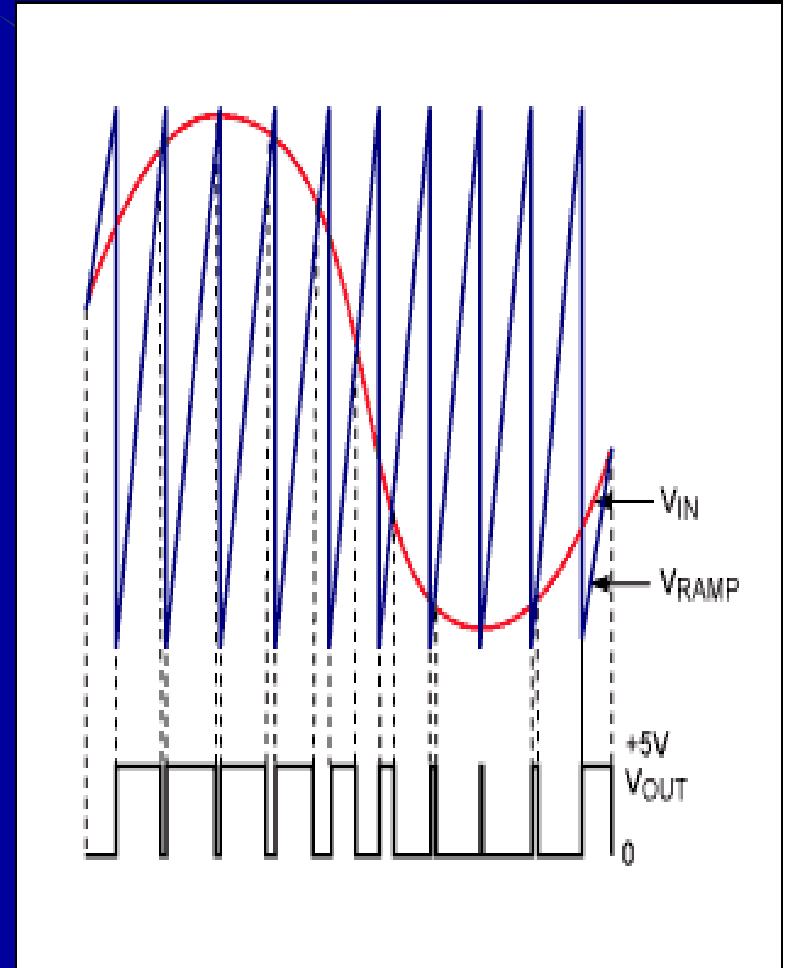
PWM/D-luokan toimintakaavio

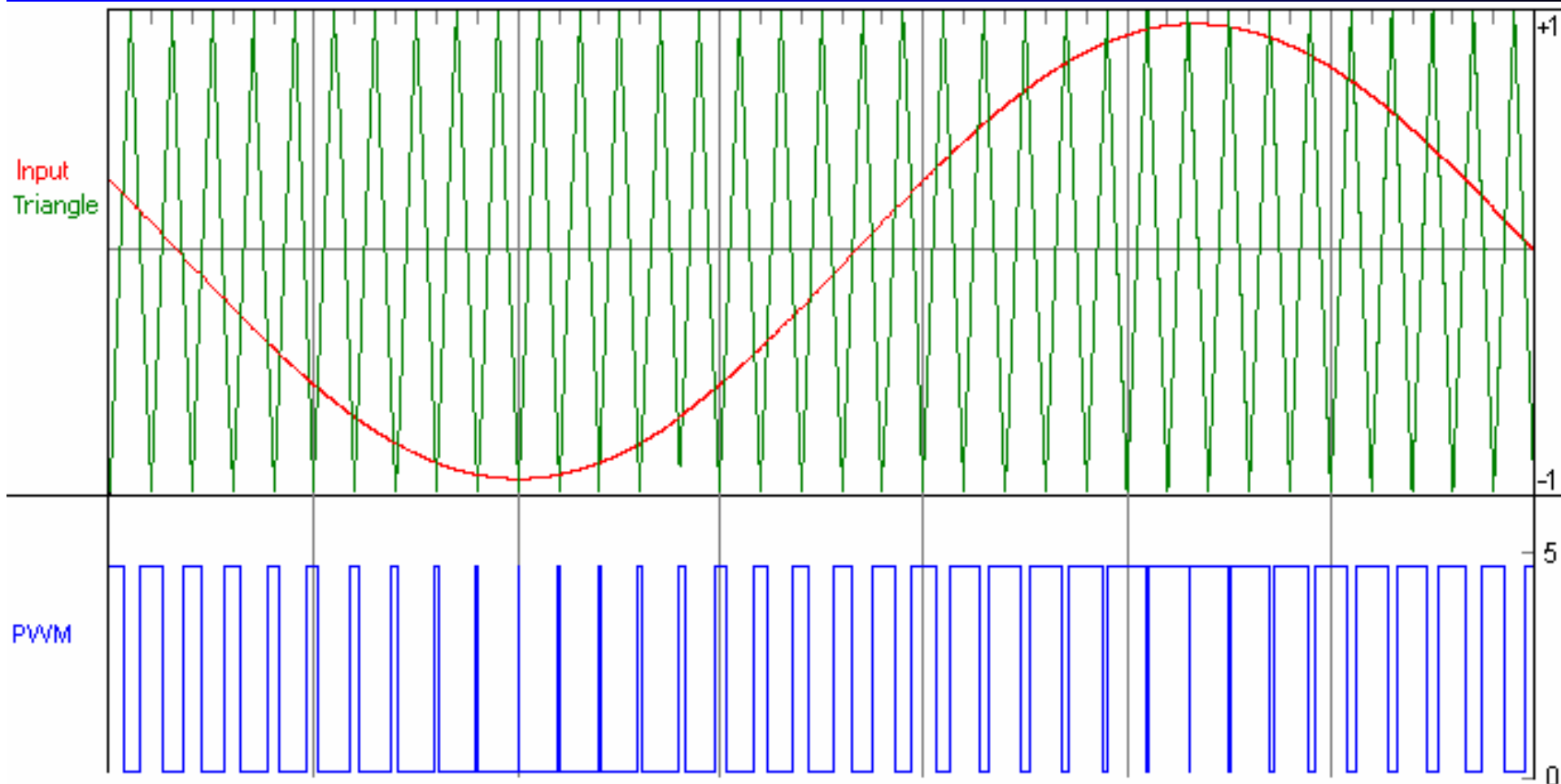
Basic PWM Operation

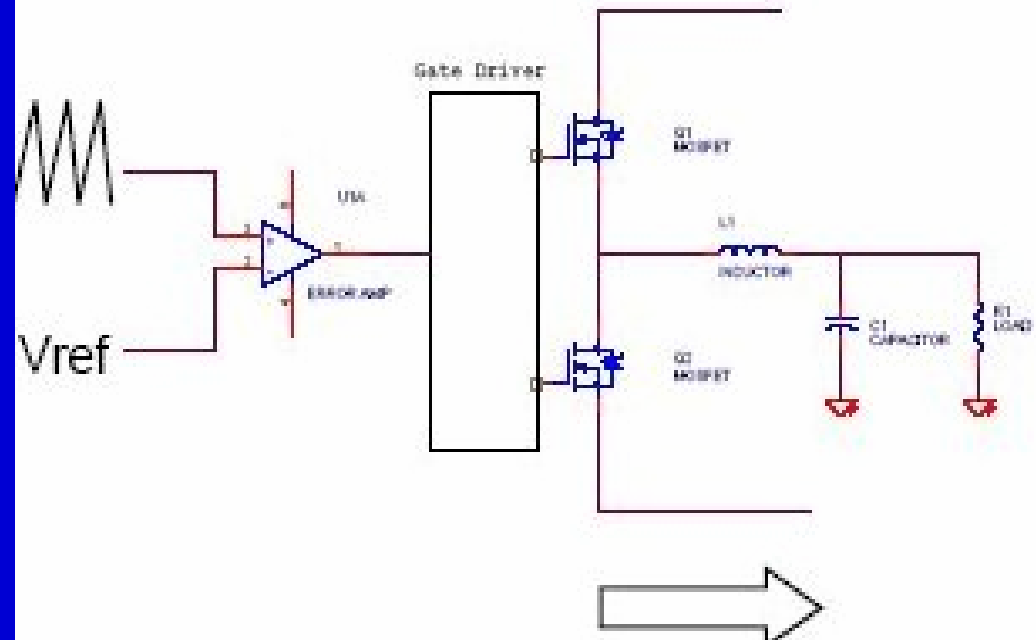
PWM luontiperiaate

- Audiosignaalia verrataan komiaaltoon
- Siitä luodaan päteastetta varten PWM-signaali

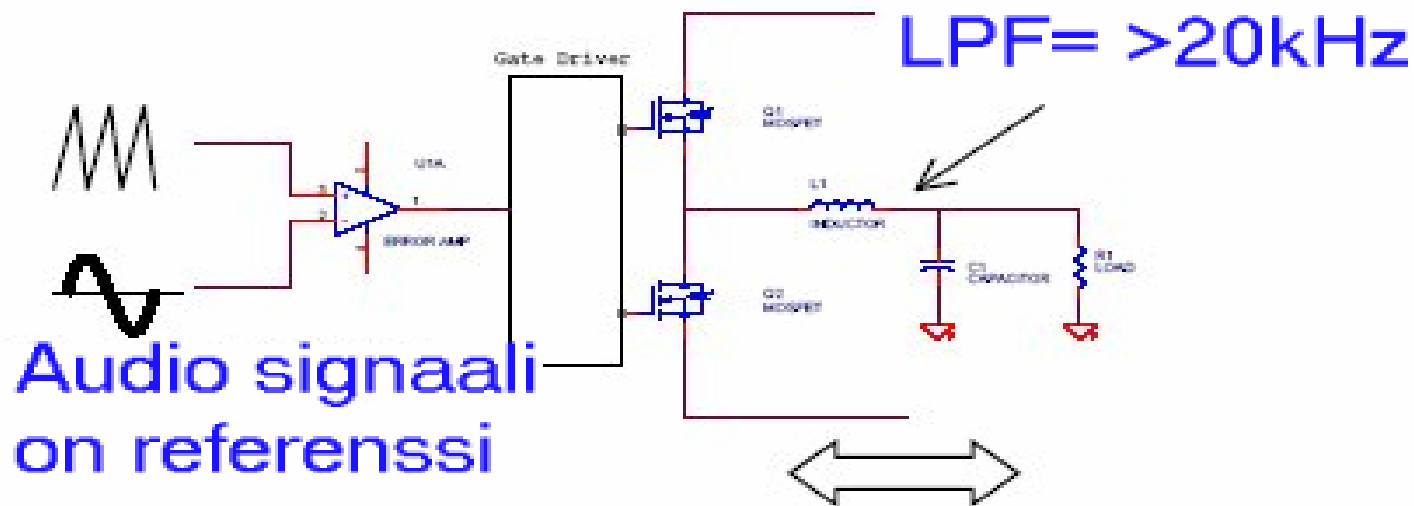

Buck converter

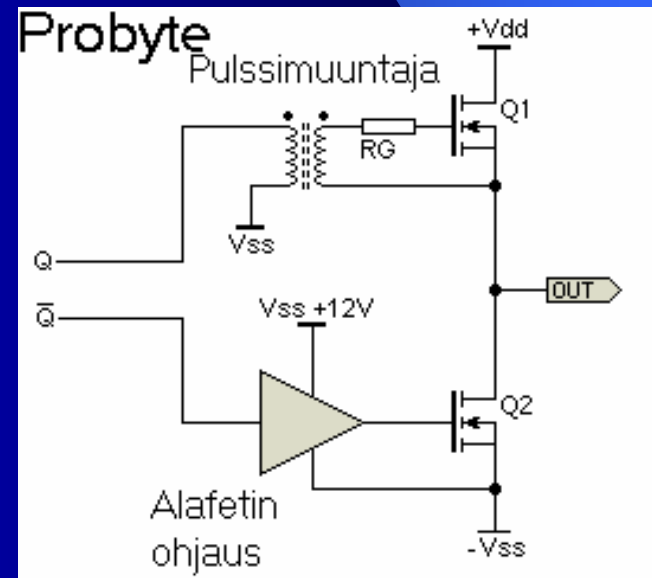
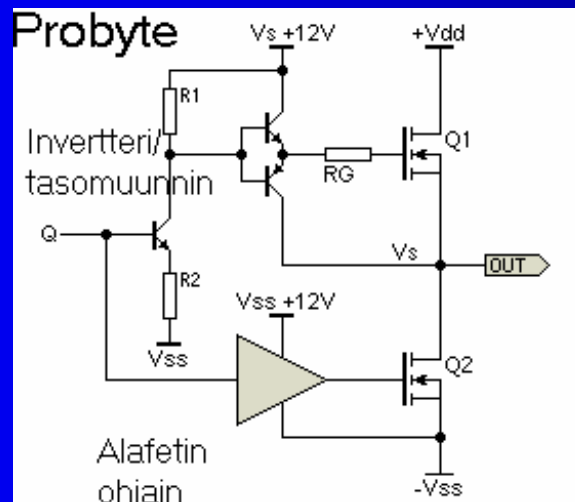
Teholähde \leftrightarrow
D-vahvistin

Aikadiskreettinen ohjelmointi

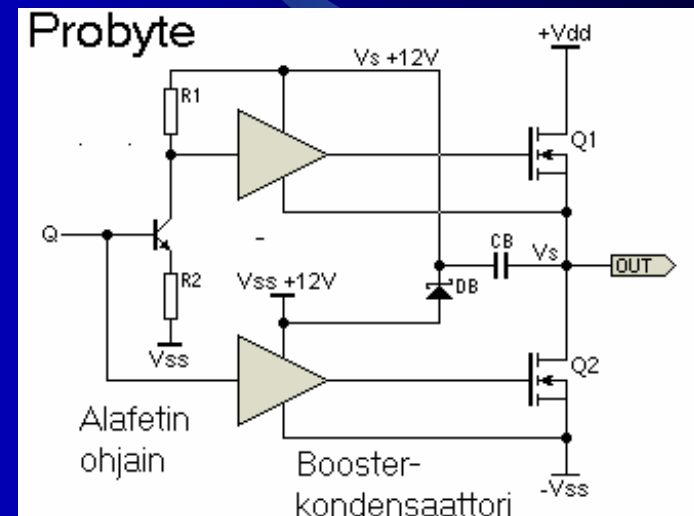
Yläfetin ohjausongelma

- Q1 FET:in ohjaus kelluu maata vasten
- Se vaatii enemmän käyttöjännitettä
- kuin on normaali,
- pääteasteen käyttöjännite

Yläfetin ohjausjännite kondesattoripumpulla

- C8-kondensaattori
- antaa enemmän jännitettä kuin käyttöjännite

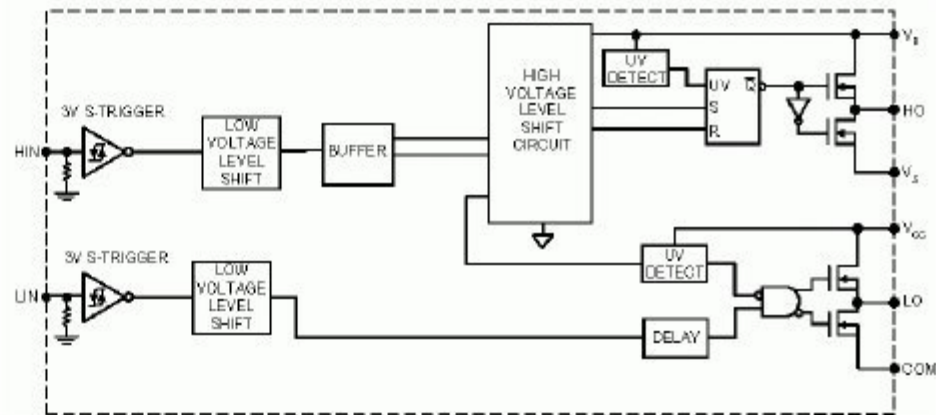

FET ohjain mikropiiri

D-luokan vahvistimen
FET-ohjain

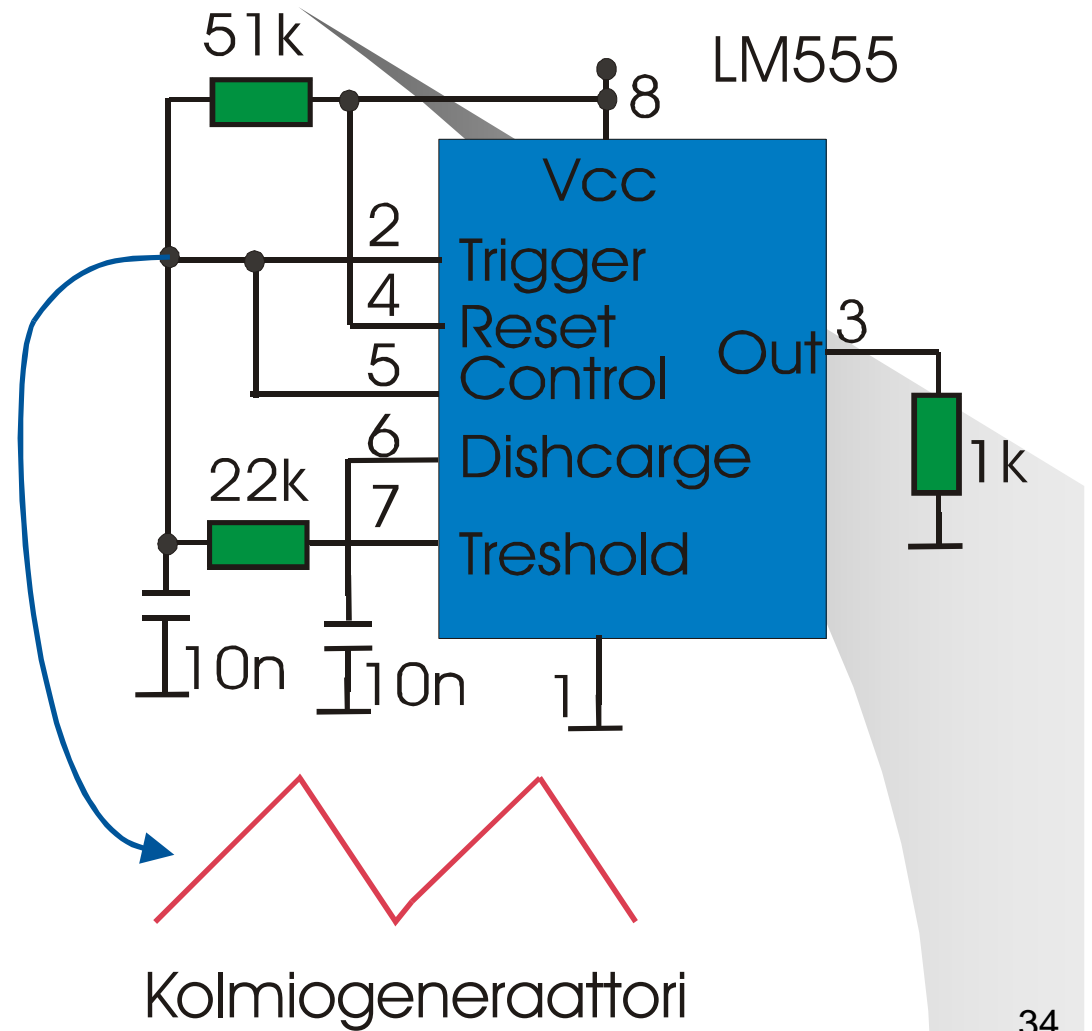
IR2011(S)

V_{OFFSET}	200V max.
$I_{O+/-}$	1.0A /1.0A typ.
V_{OUT}	10 - 20V
$t_{on/off}$ Viiveerot kanavien välillä	80 & 60 ns typ. 20 ns max.

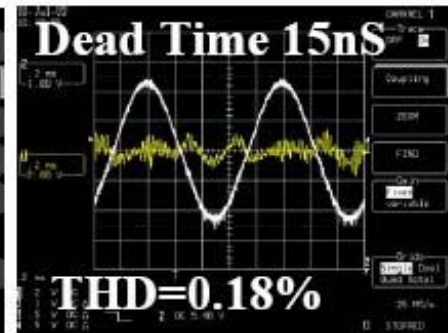
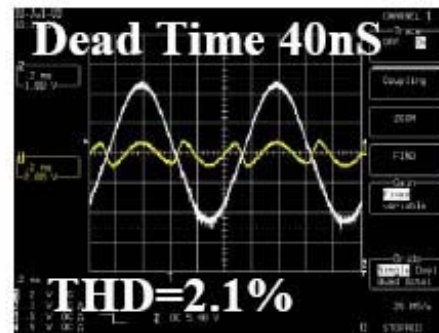
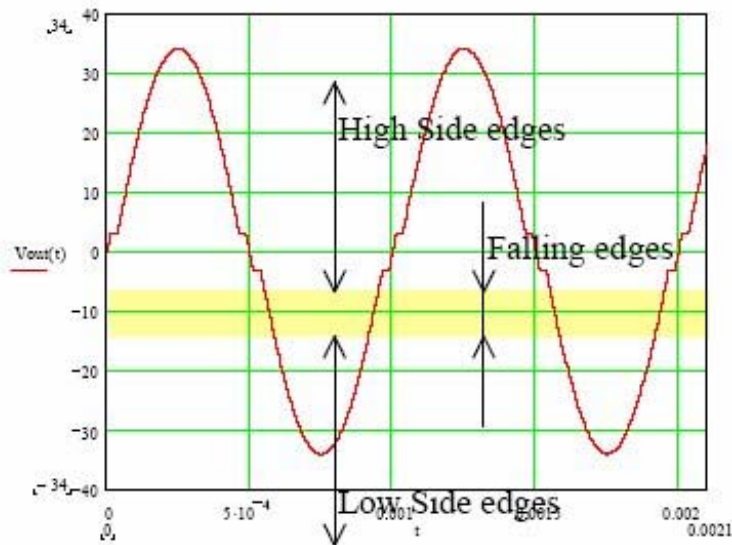
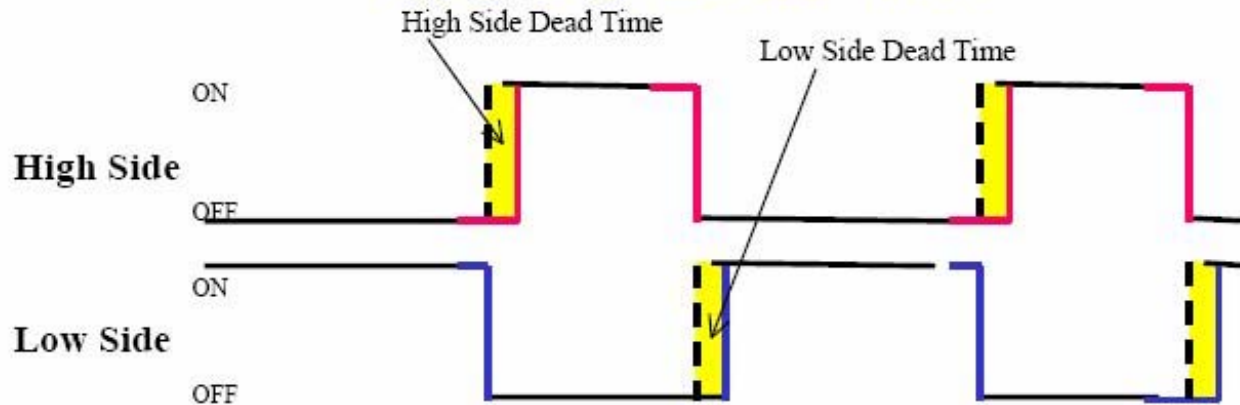
Kolmioaaltogeneraattori

- Perinteinen (= hyvin toimiva)
- kolmiaaltogeneraattori

D-luokan särö ja Deadtime

THD and Dead Time

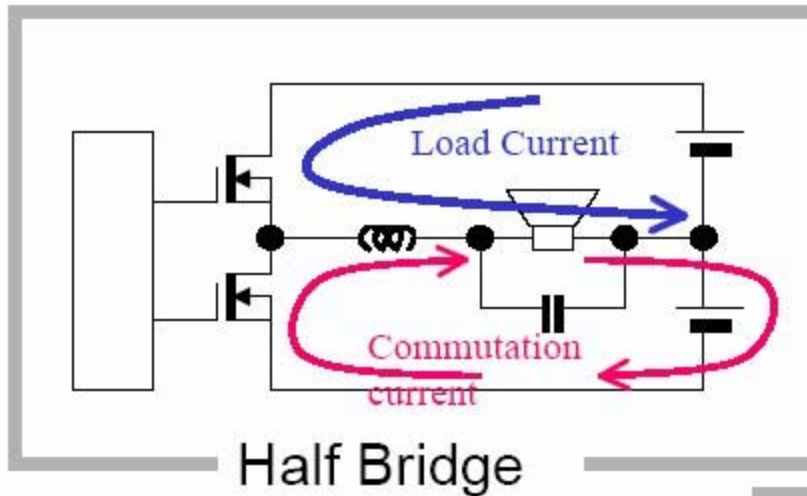

Note: THD (Total Harmonic Distortion) is a means to measure linearity with sinusoidal signal.

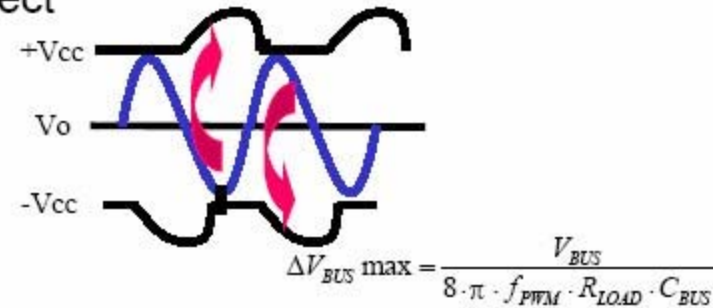
$$THD = \frac{\sqrt{V_2^2 + V_3^2 + \dots}}{V_{fundamental}}$$

Teholähteen pumppaus kuorman mukana

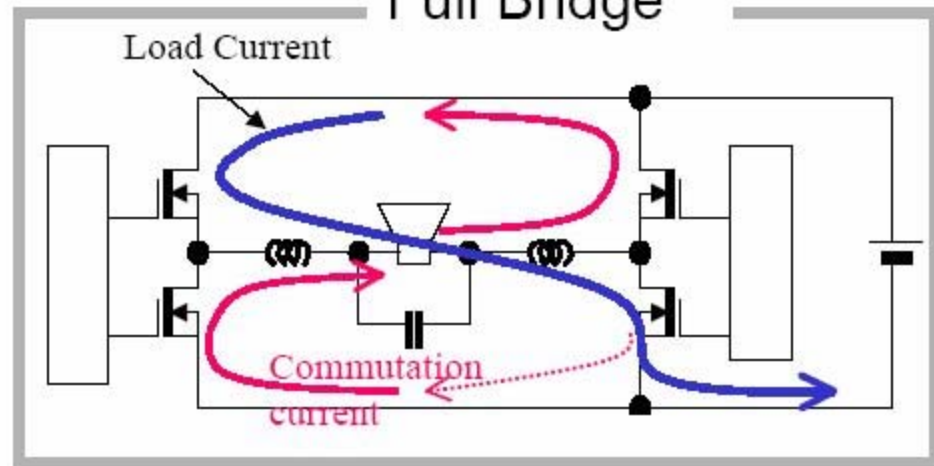
Power Supply Pumping

Supply voltage Pumping effect

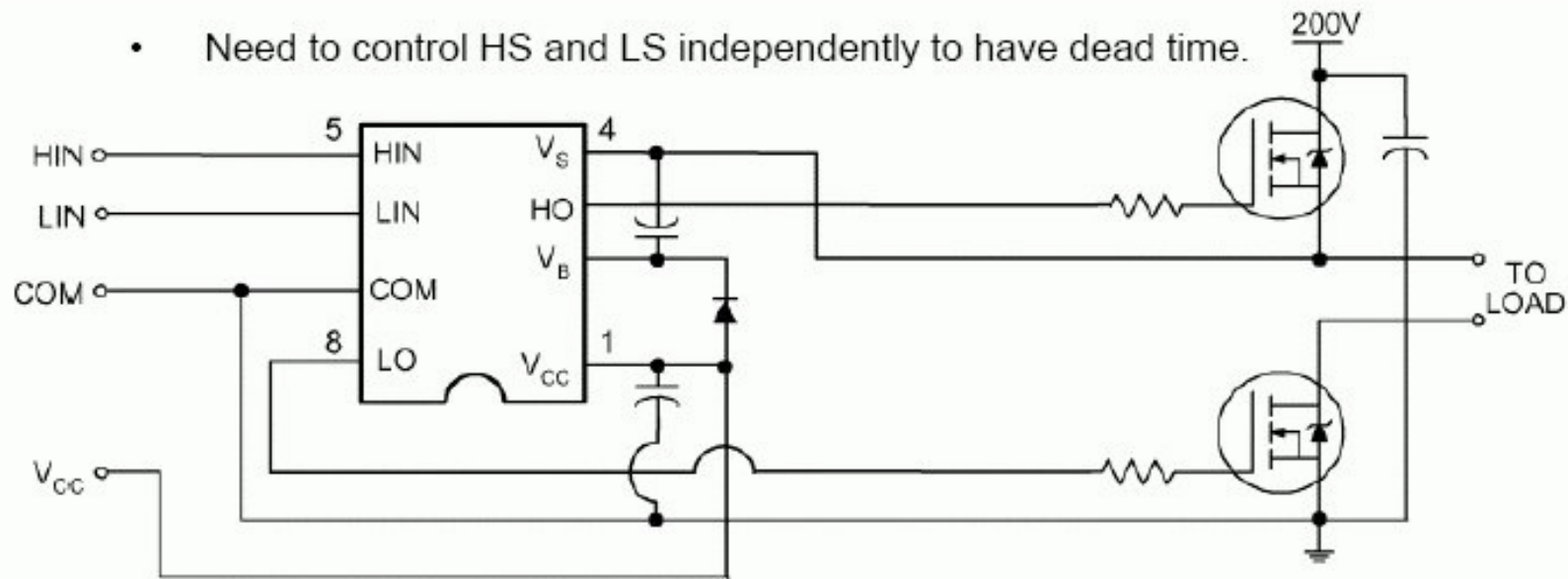
Full Bridge

- Significant at low frequency output
- Significant at low load impedance
- Significant at small bus capacitors
- Largest at duty = 25%, and 75%

Fetin ohjainpiiri

- High side needs to have a gate voltage referenced to it's Source.
- Gate voltage must be 10-15V higher than the drain voltage.
- Need to control HS and LS independently to have dead time.

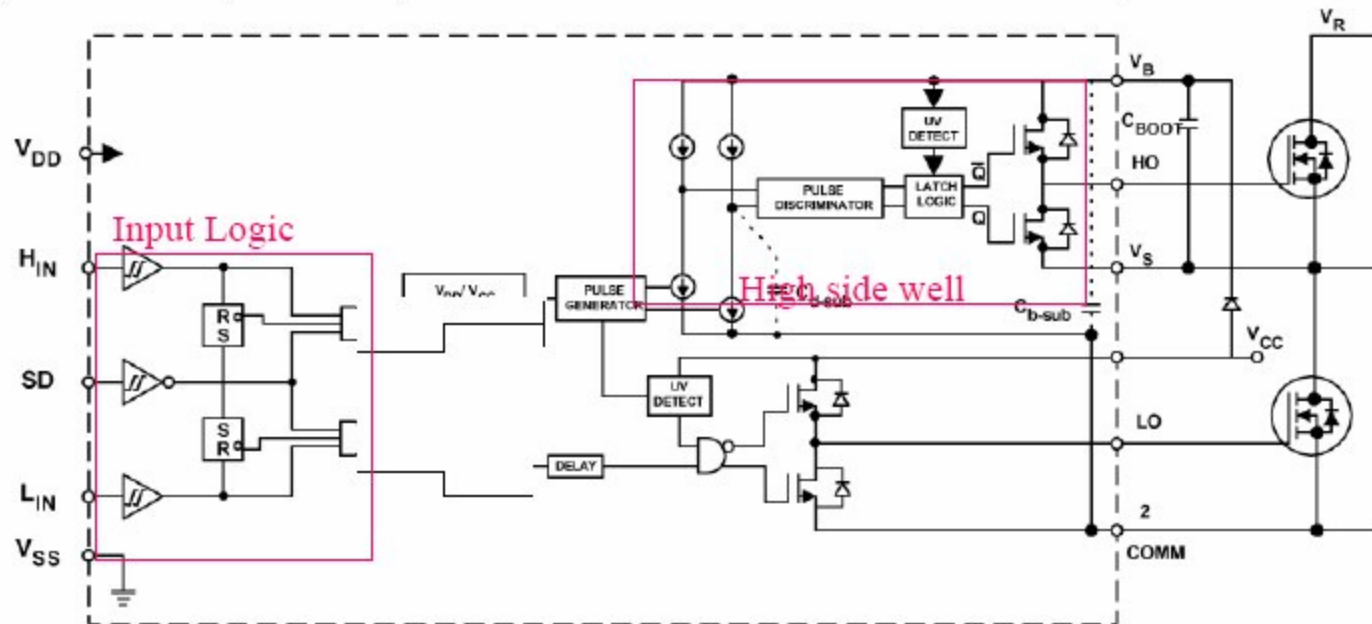
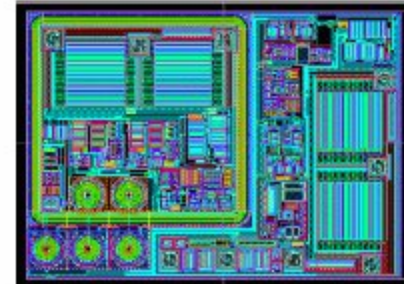

Fetin ohjanpiirin toimintakaavio

Functional Block Diagram Inside Gate Driver

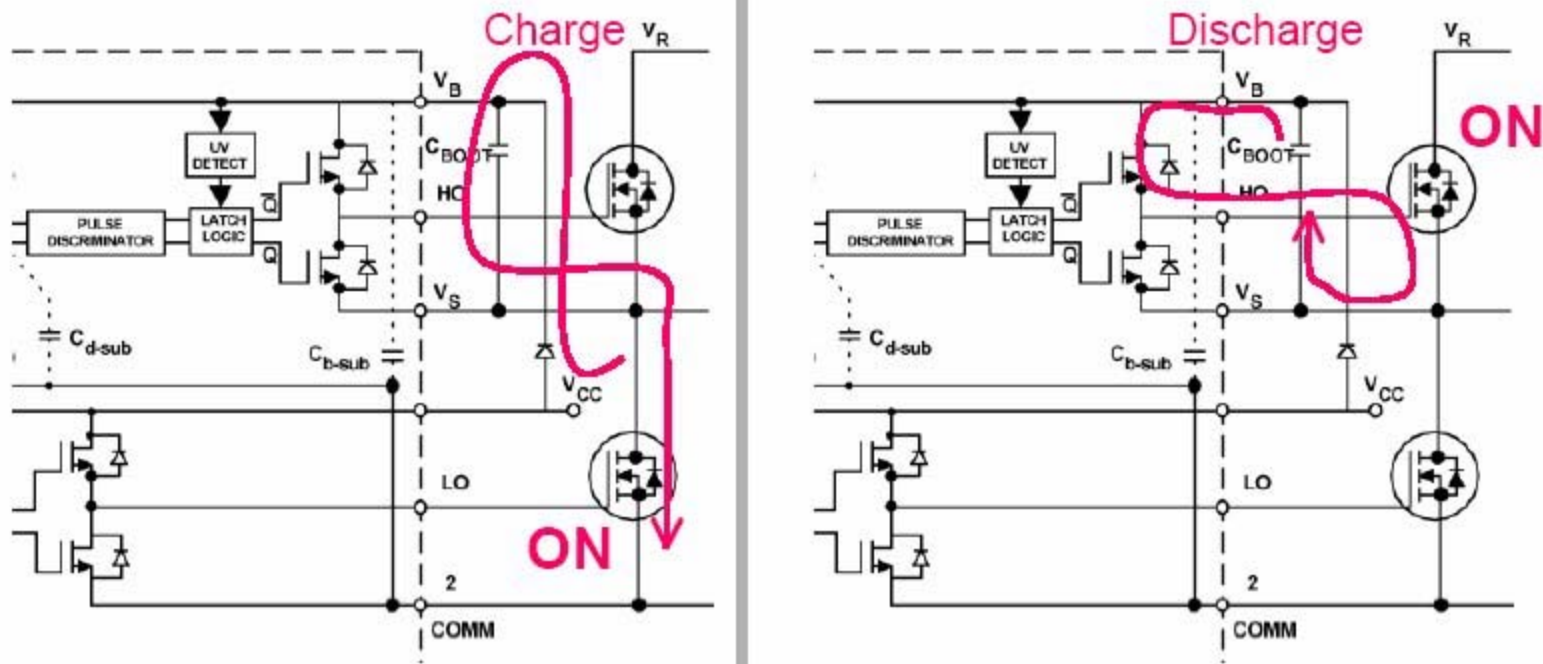
International Rectifier's family of MOS gate drivers integrate most of the functions required to drive one high side and one low side power MOSFET in a compact package.

With the addition of few components, they provide very fast switching speeds and low power dissipation.

FET pääteasteen Bootstrap periaate

Boot Strap High Side Power Supply

When V_S is pulled down to ground through the low side FET, the bootstrap capacitor (C_{BOOT}) charges through the bootstrap diode (D_{bs}) from the V_{CC} supply, thus providing a supply to V_{bs} .

200 W, +/-50V D-luokan pääteaste

Topology: Half Bridge

IR Devices: IR2011S, IRFB23N15D

Switching frequency: 400kHz (Adjustable)

Rated Output Power: 200W+200W / 4 ohm

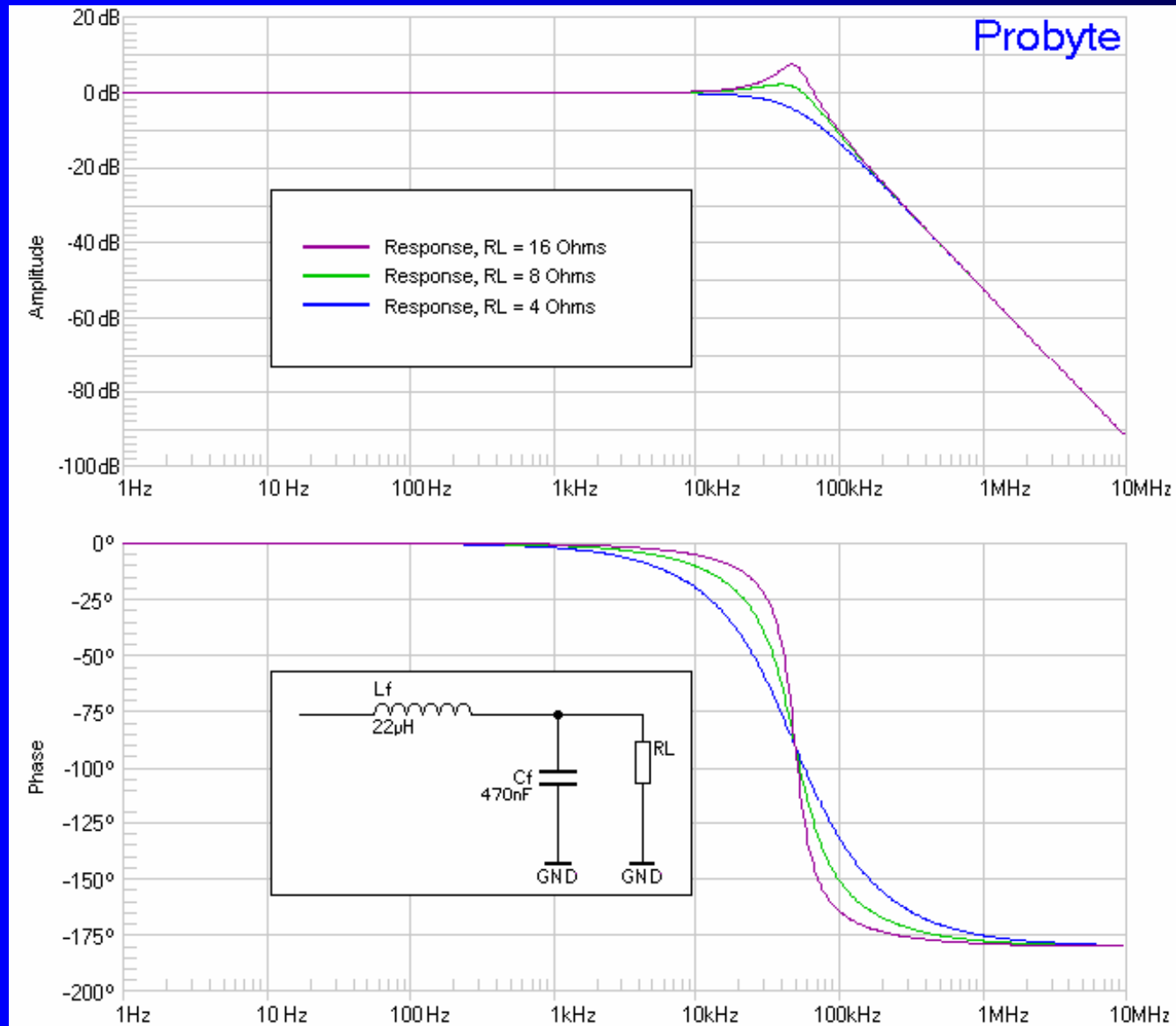
THD: 0.03% @1kHz, Half Power

Frequency Response: 5Hz to 40kHz (-3dB)

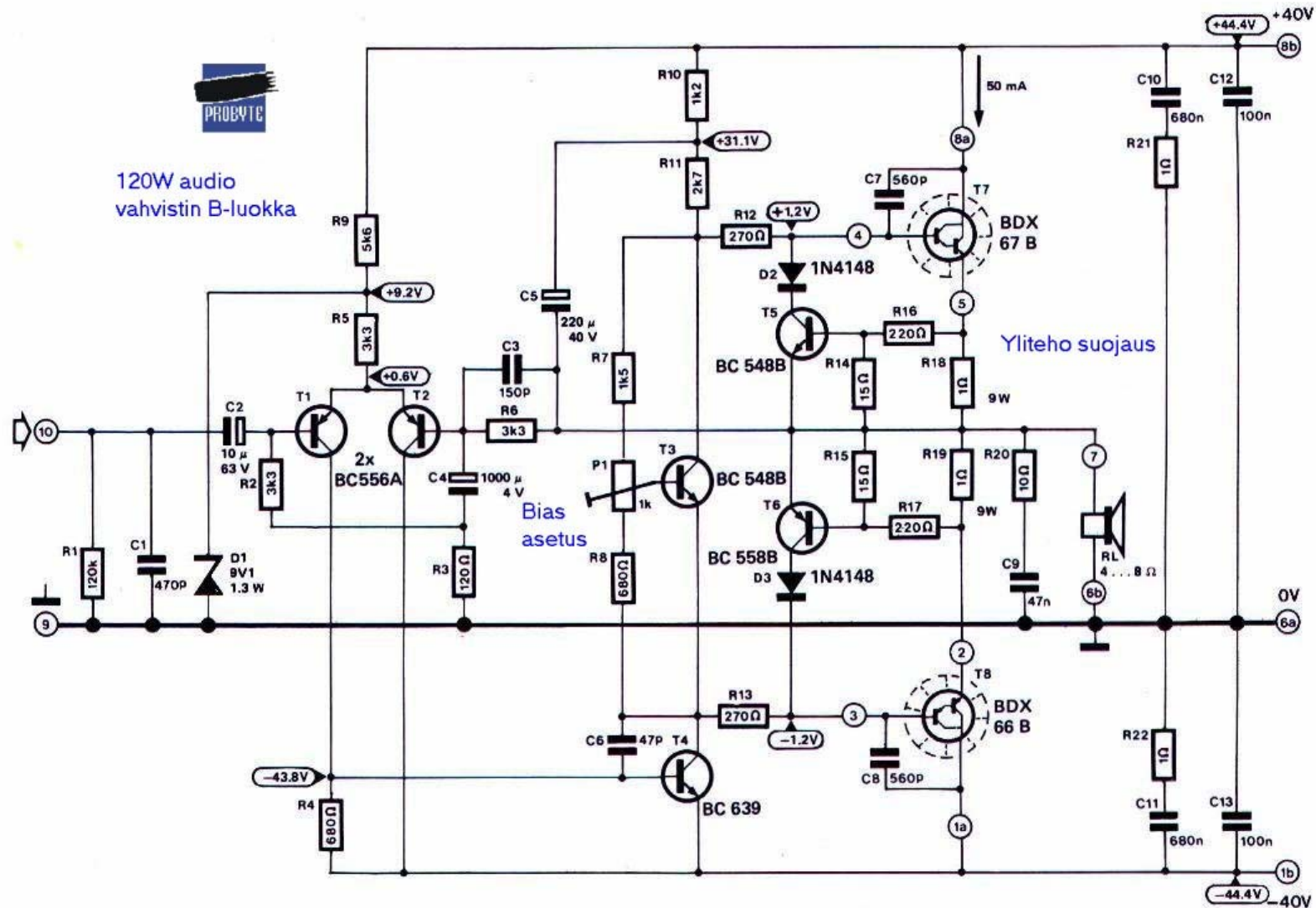
Power Supply: ~ $\pm 50V$

Size: 4.0" x 5.5"

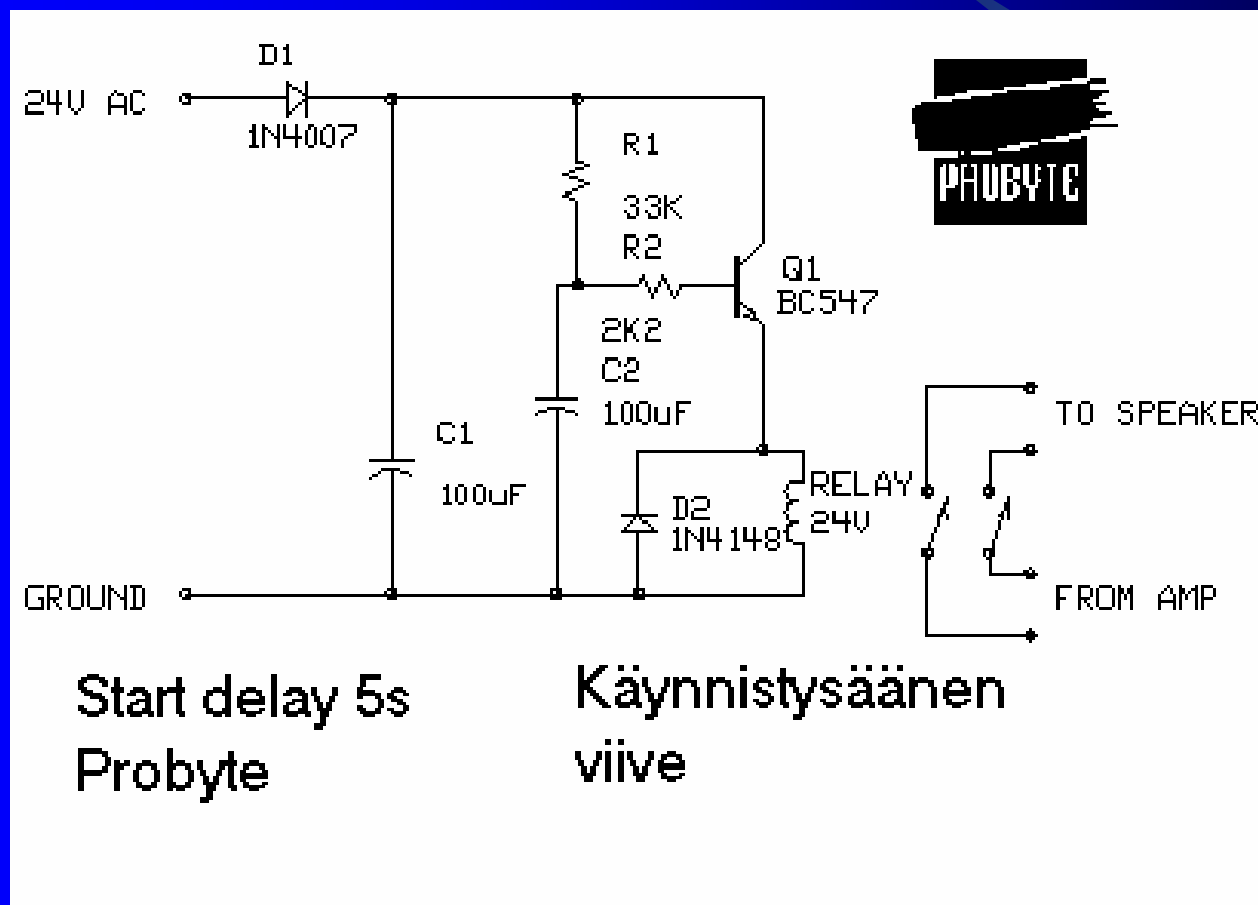
D-luokan vahvistimen taajuusvaste

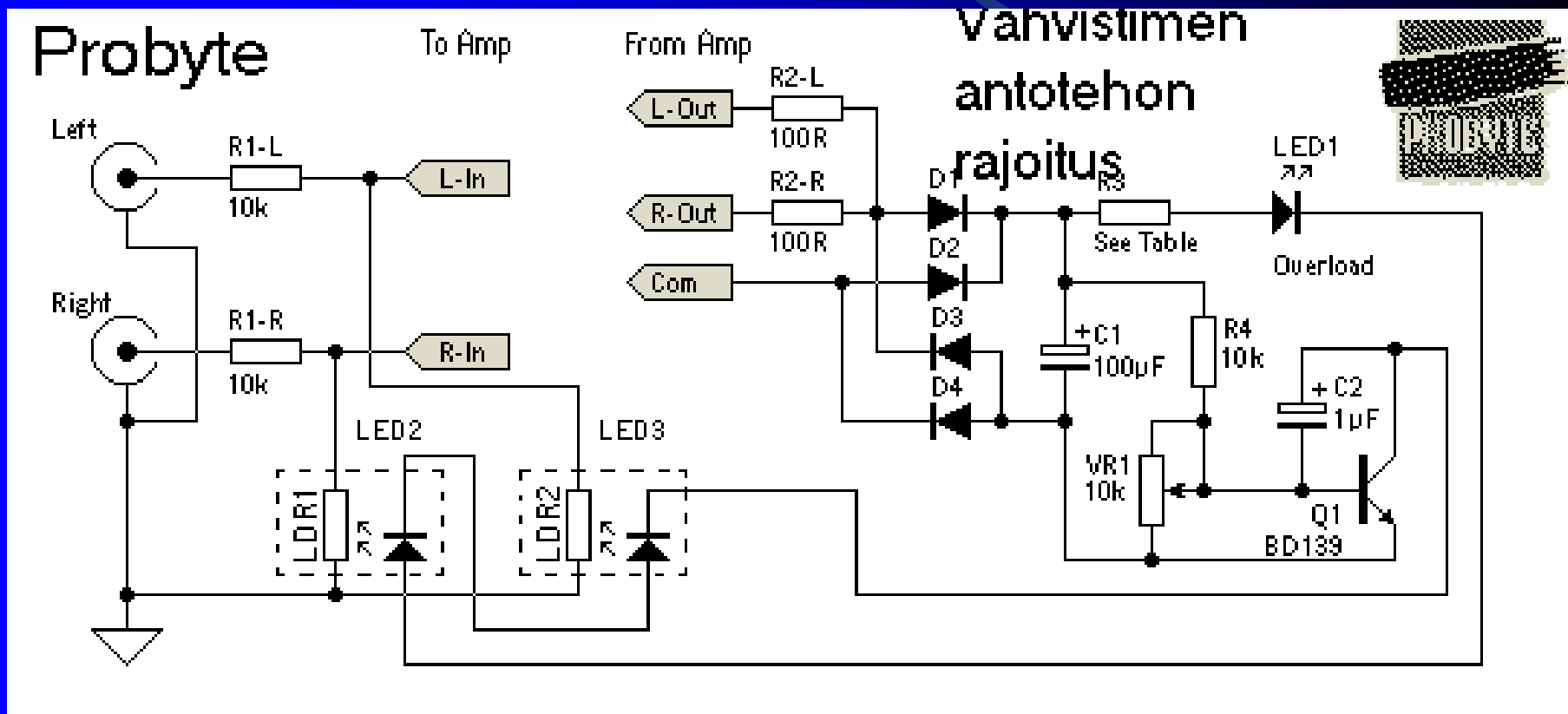
120W tehosuojattu B-luokan push-pull pääteaste

Käynnistysäänen poistorele

Maksimitehon dynaaminen rajoitin

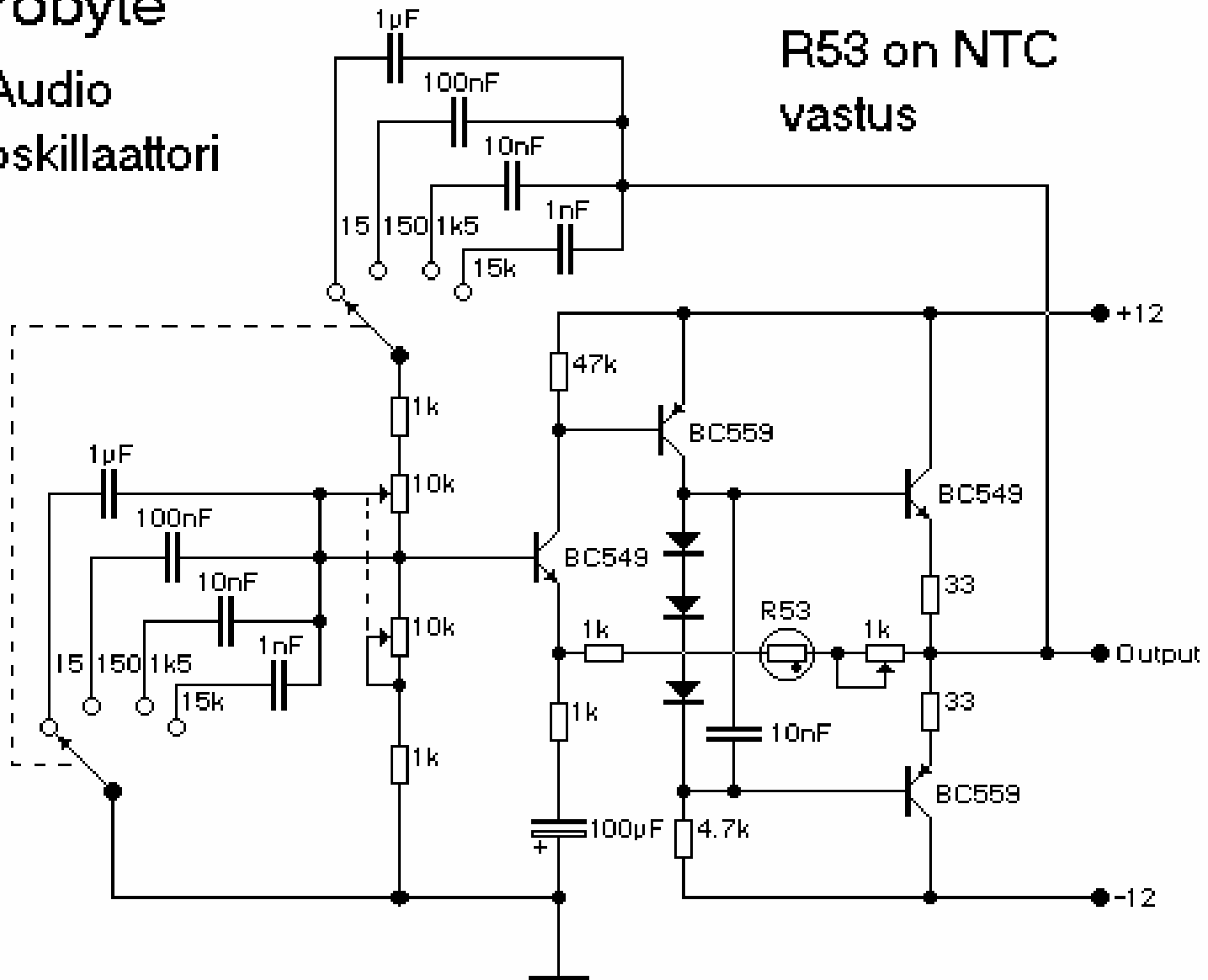

Audiogeneraattori NTC-

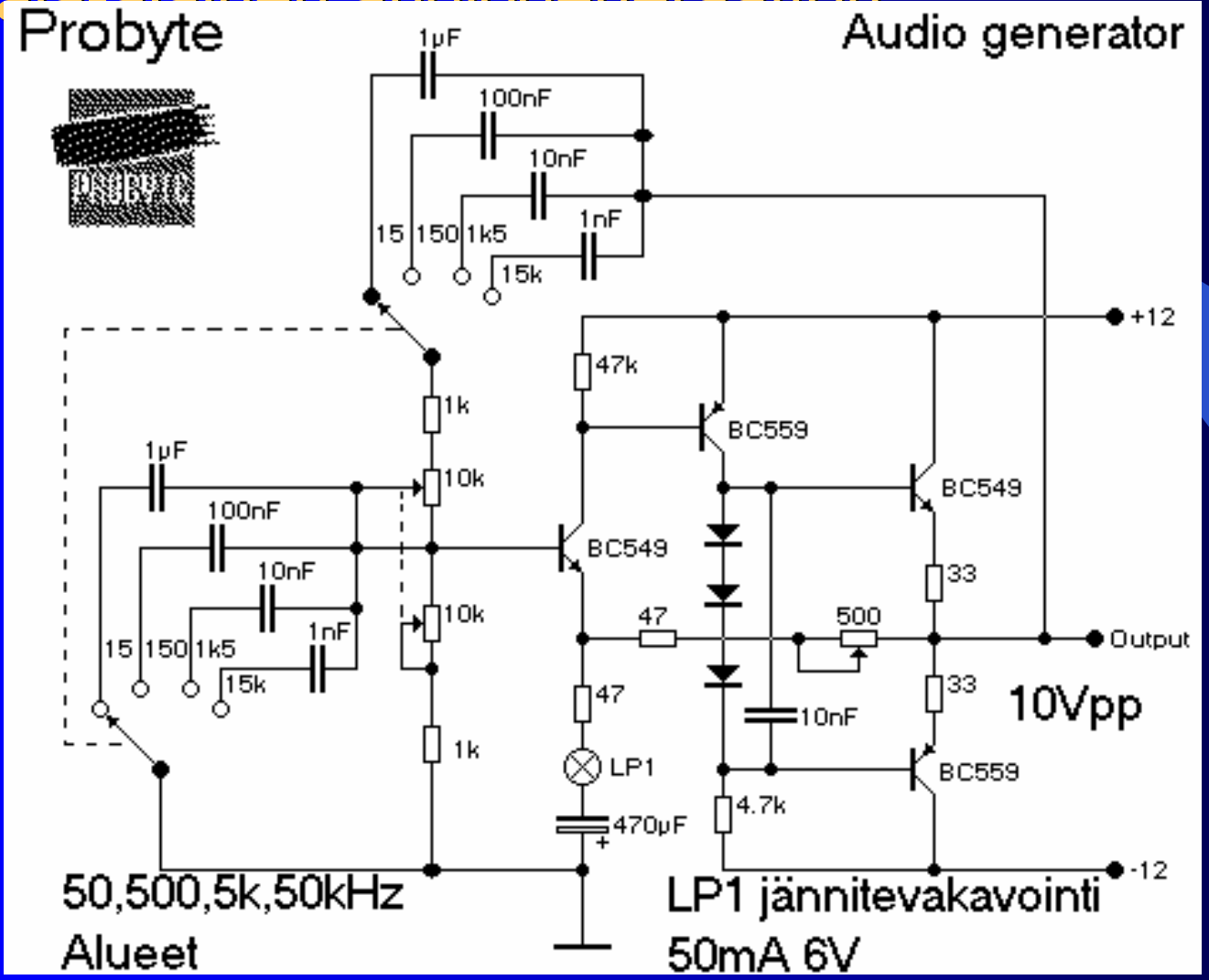
Probyte

Audio
oskillaattori

R53 on NTC
vastus

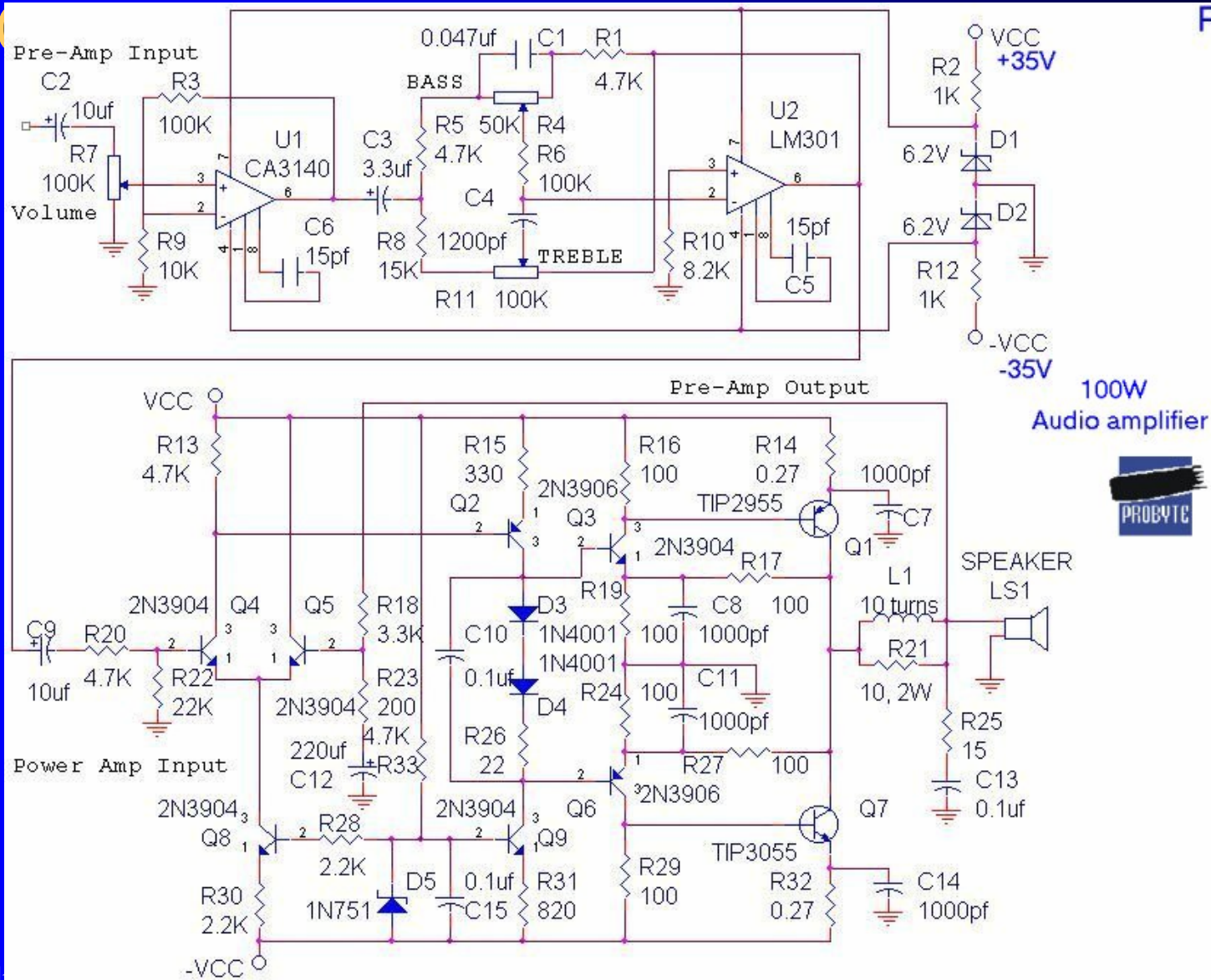

Laaja-alainen audiogeneraattori

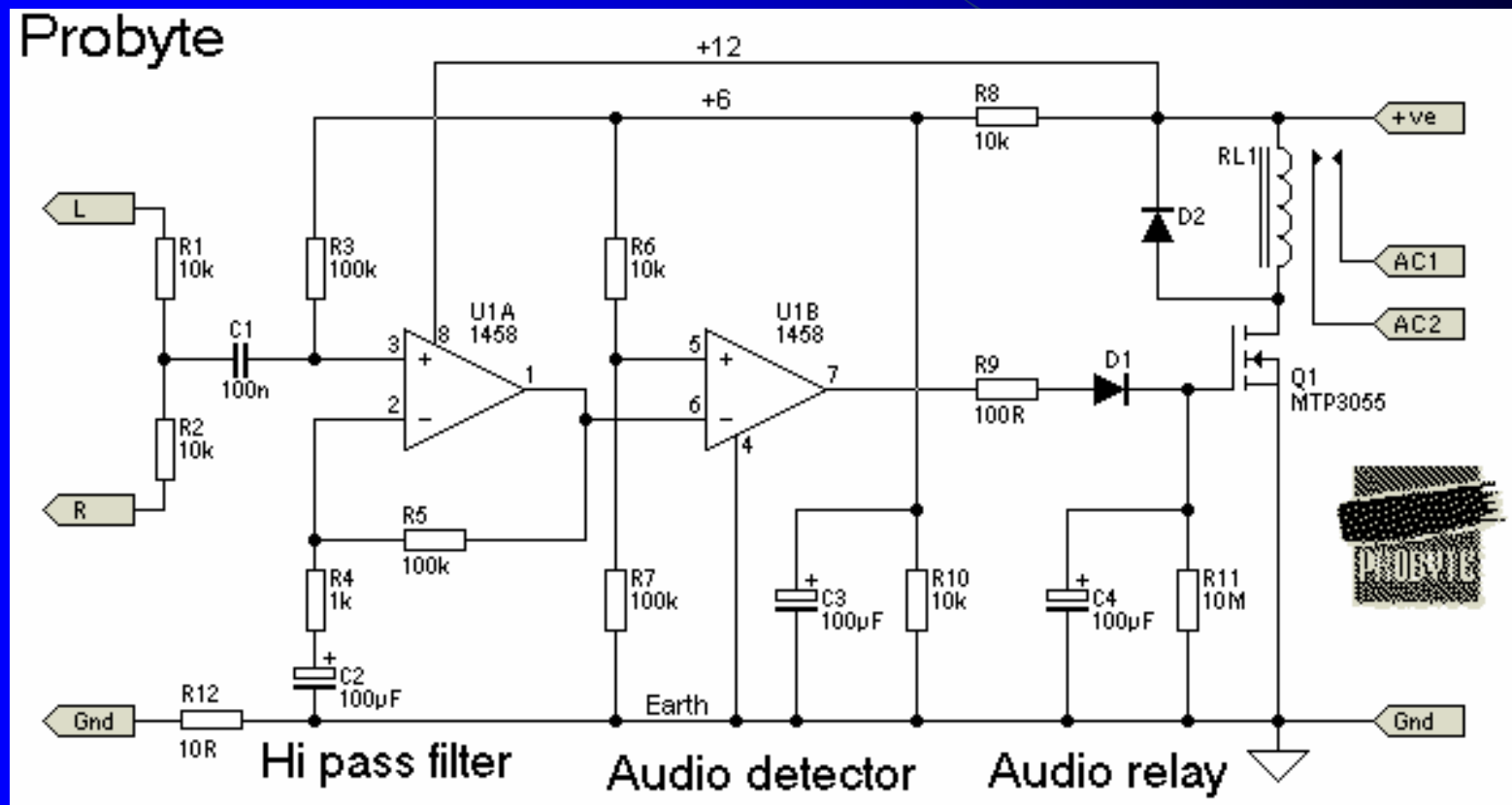

100

Probyte

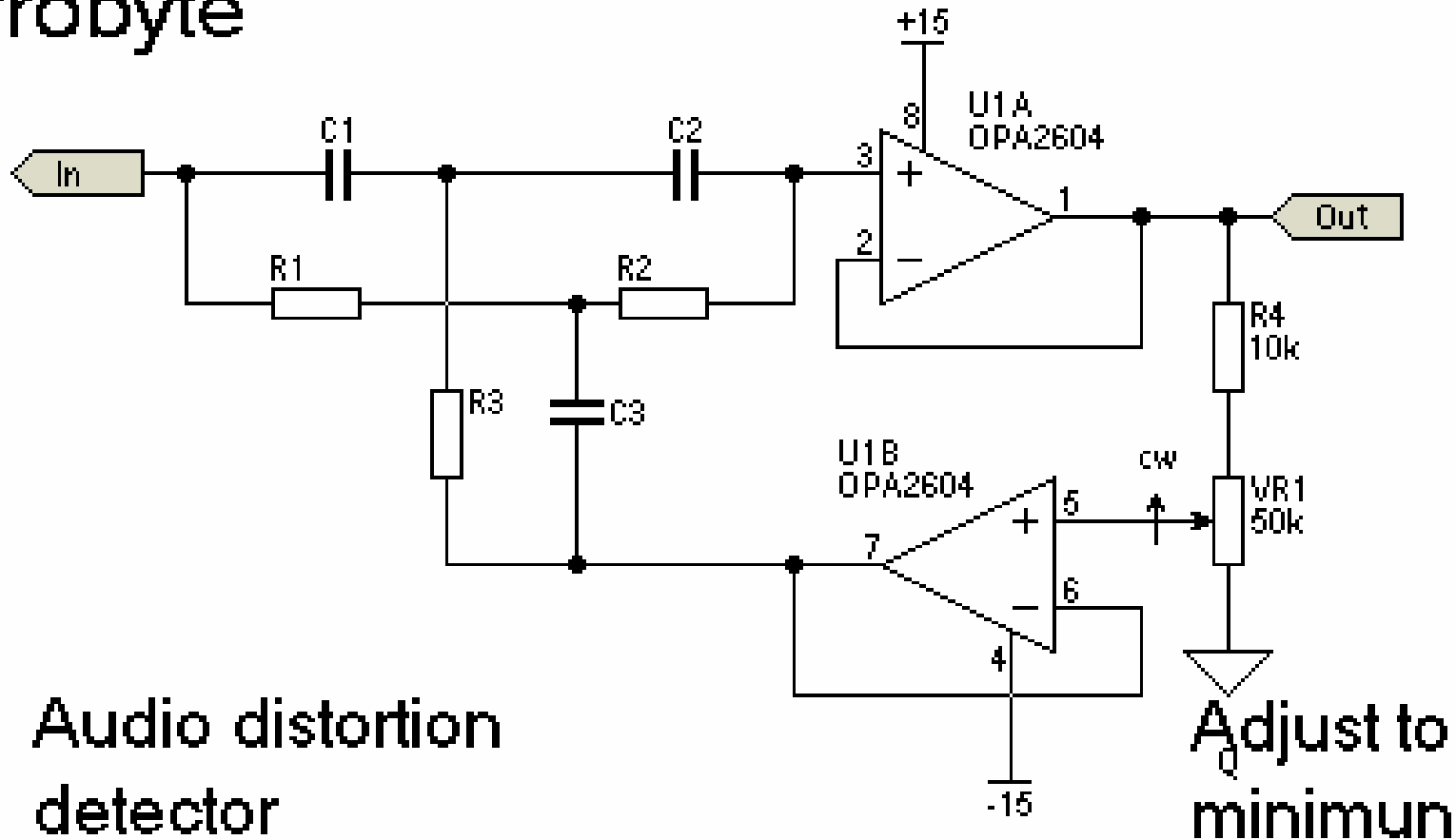

Stereo äänirele

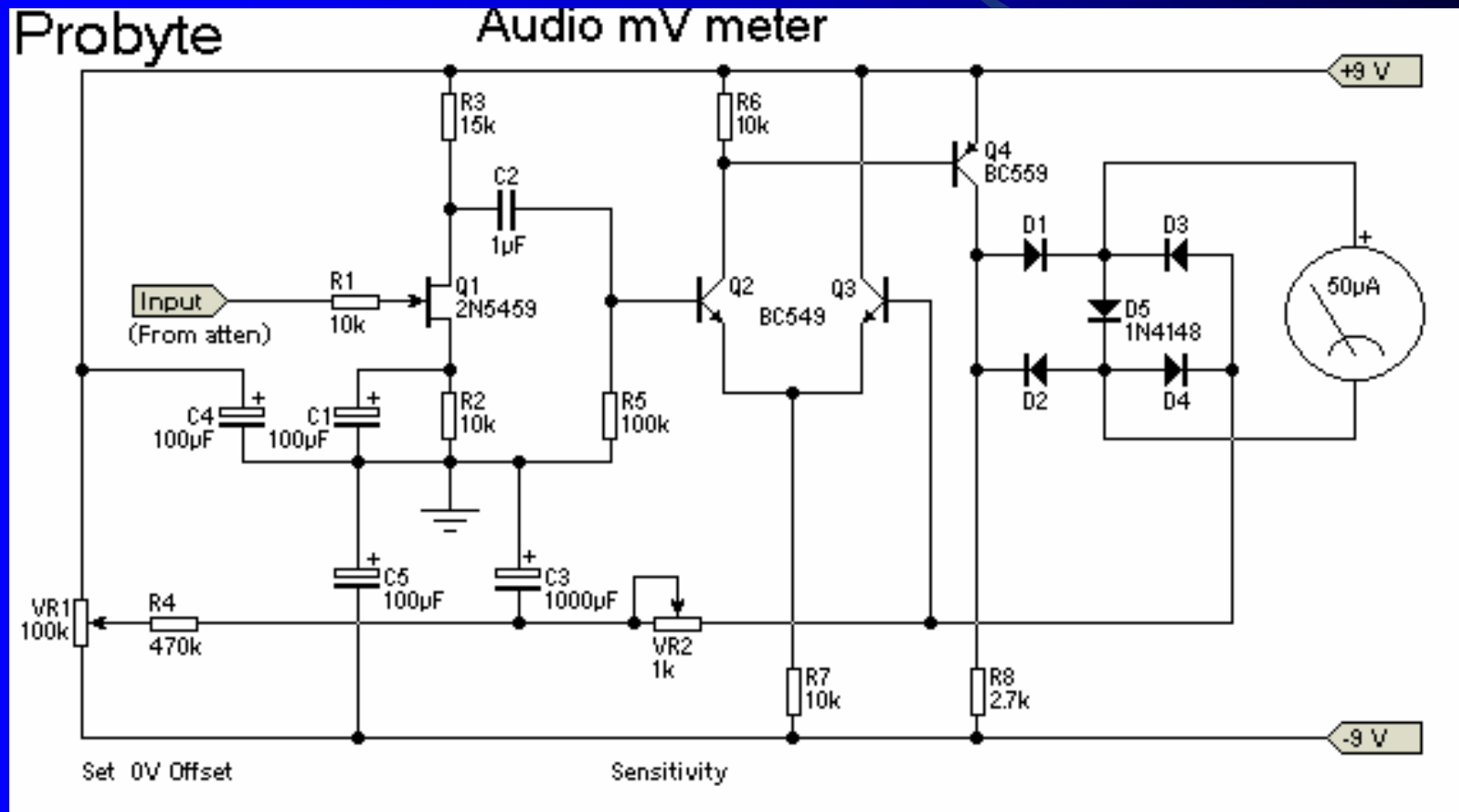
Särömittarin anturi

Probyte

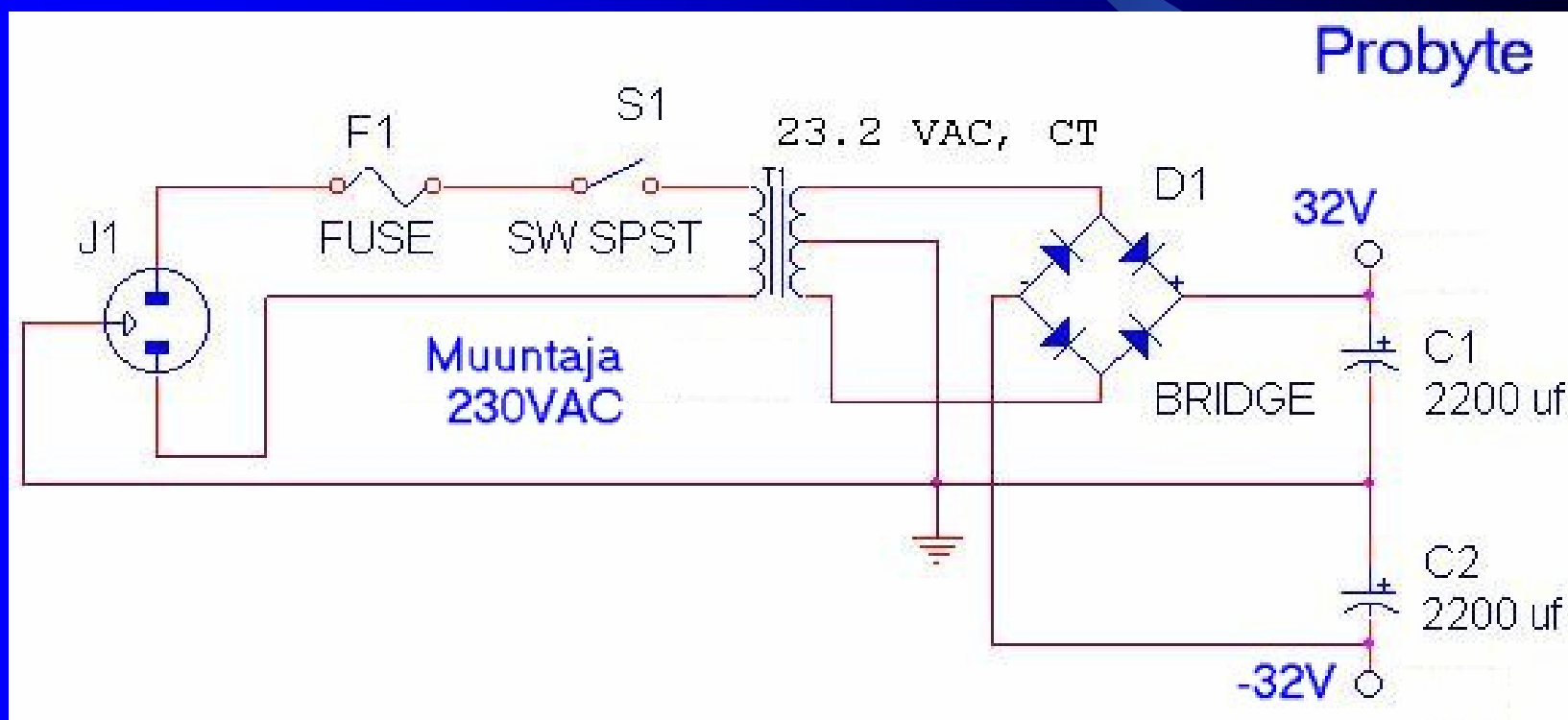

Audio distortion
detector

Audio mV mittari särön mittausta varten

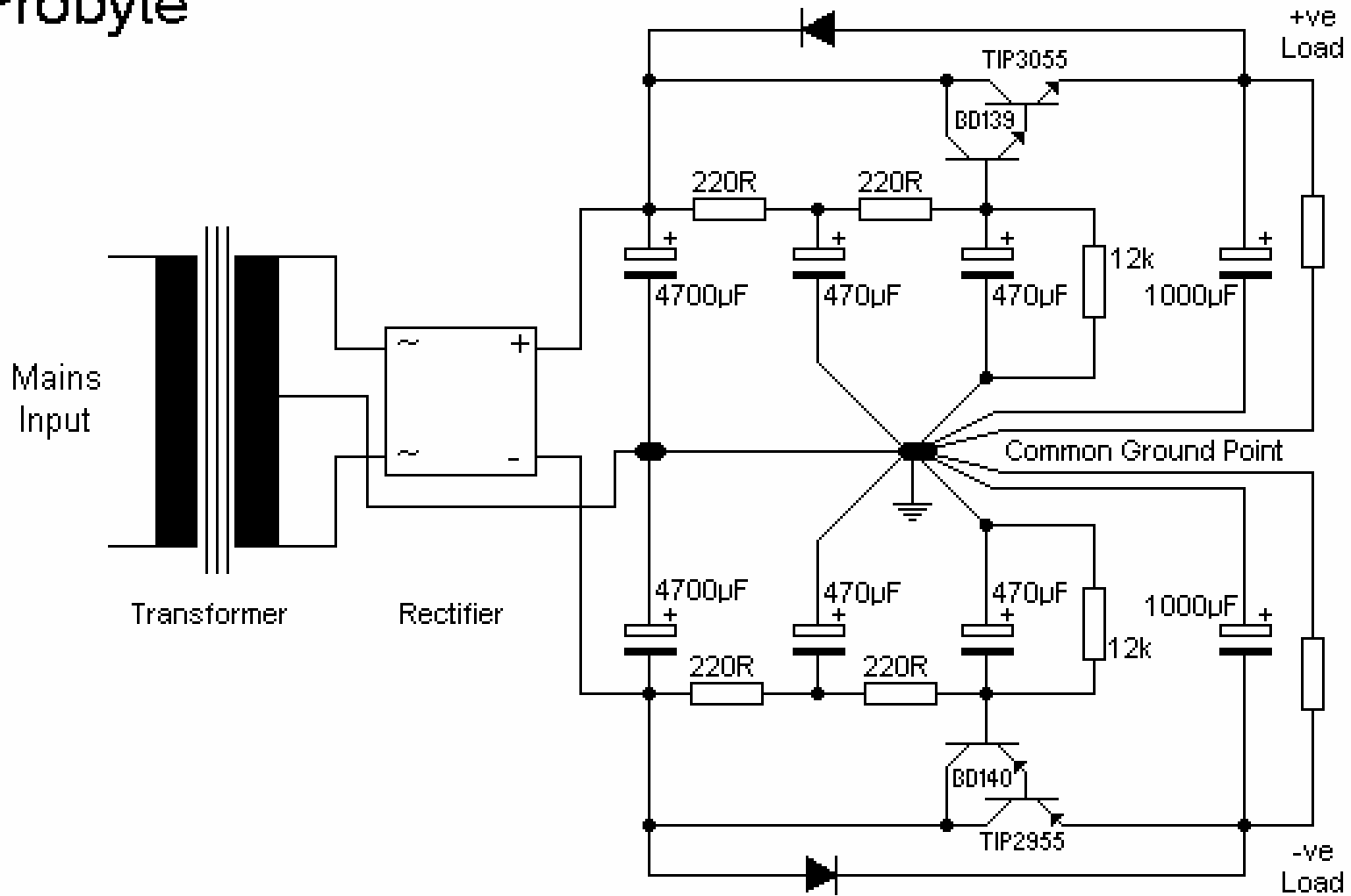

Audiovahvistimen +/--teholähde

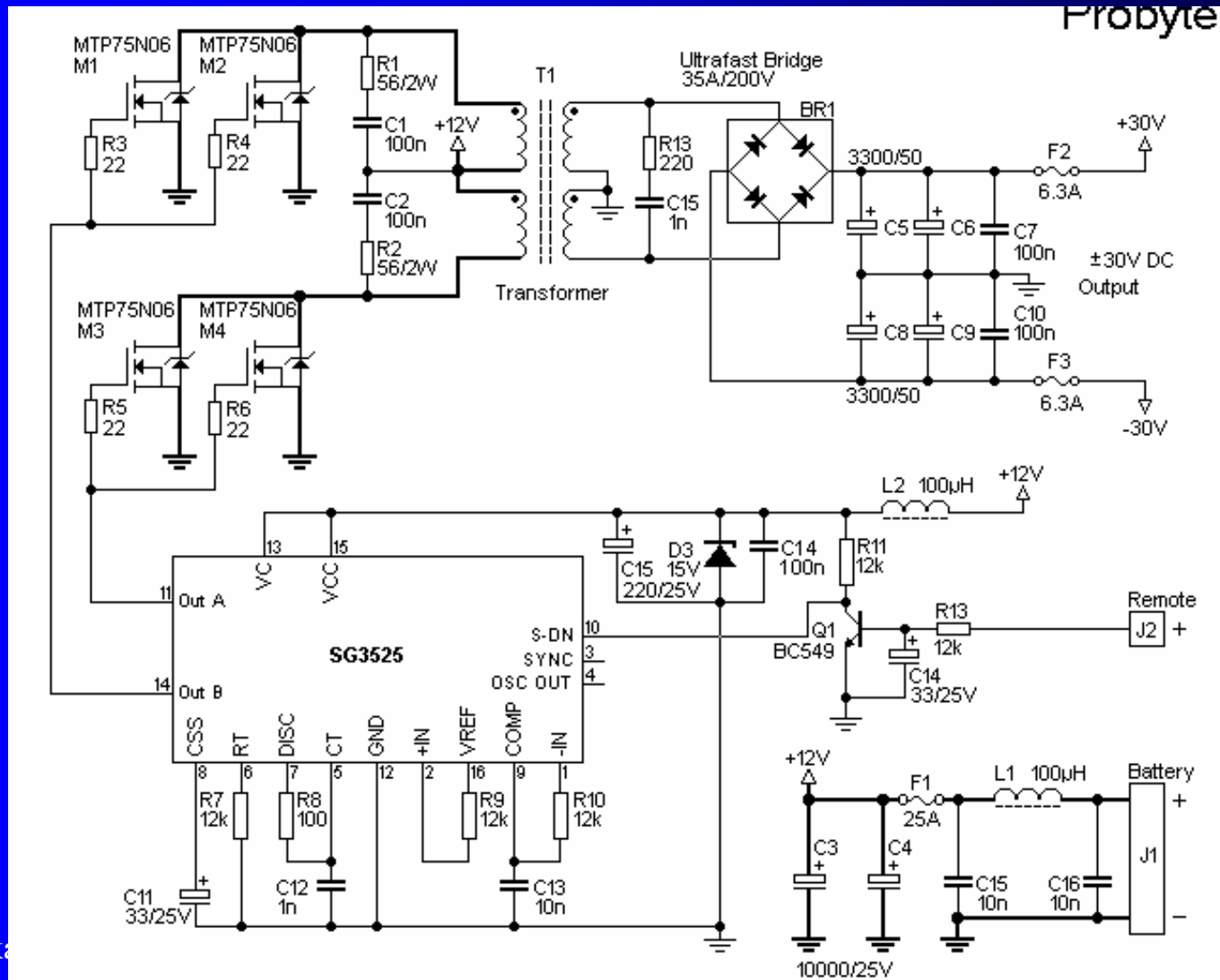

Teknolöytöön mahdollisuudet

Probyte

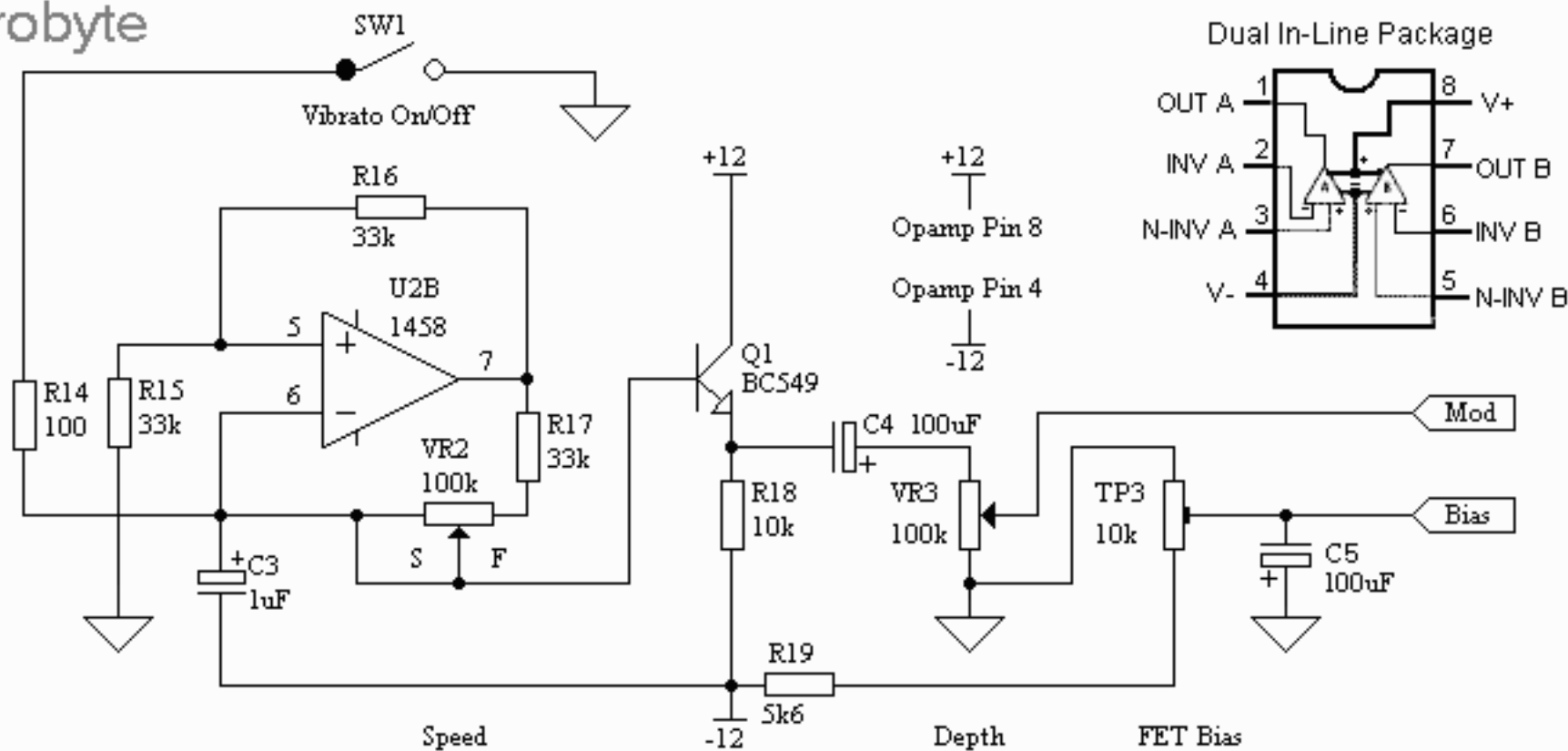

Akku/vahvistin muuttaja +/-30V 6.3A

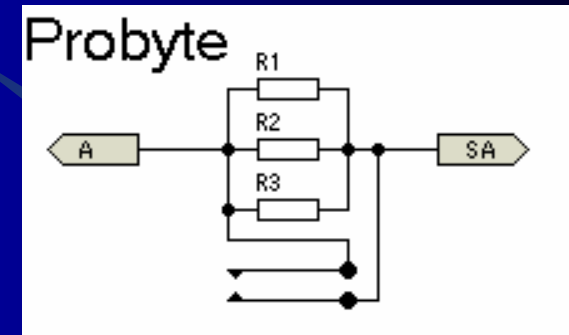

Vibraaton ohjauskytekntä

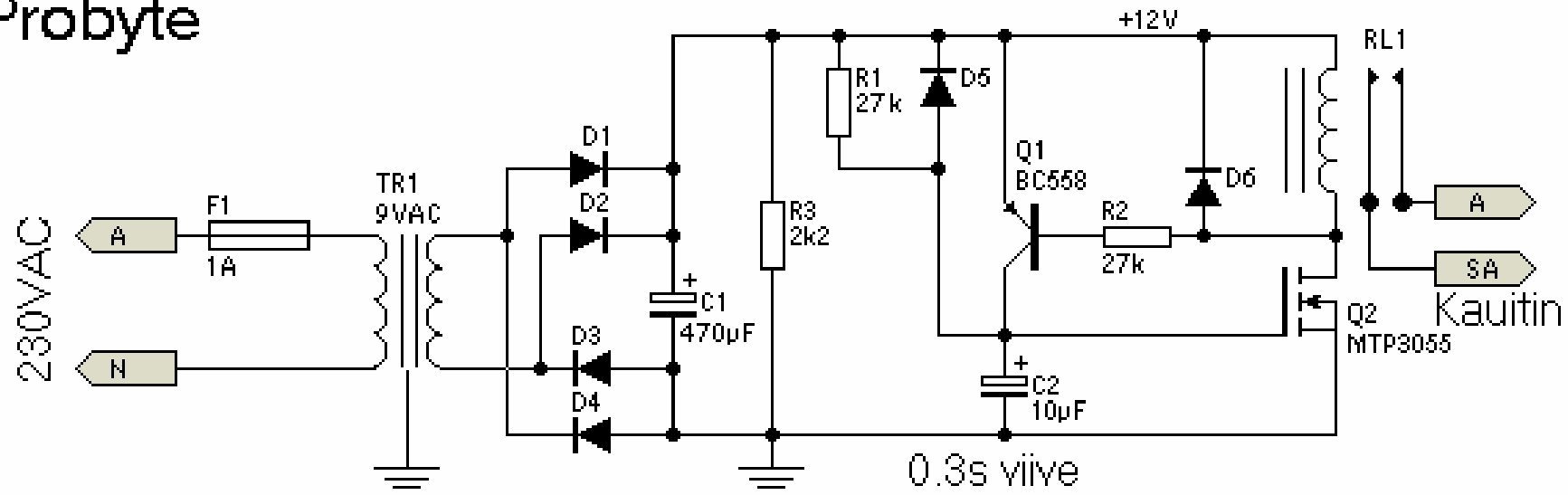
Probyte

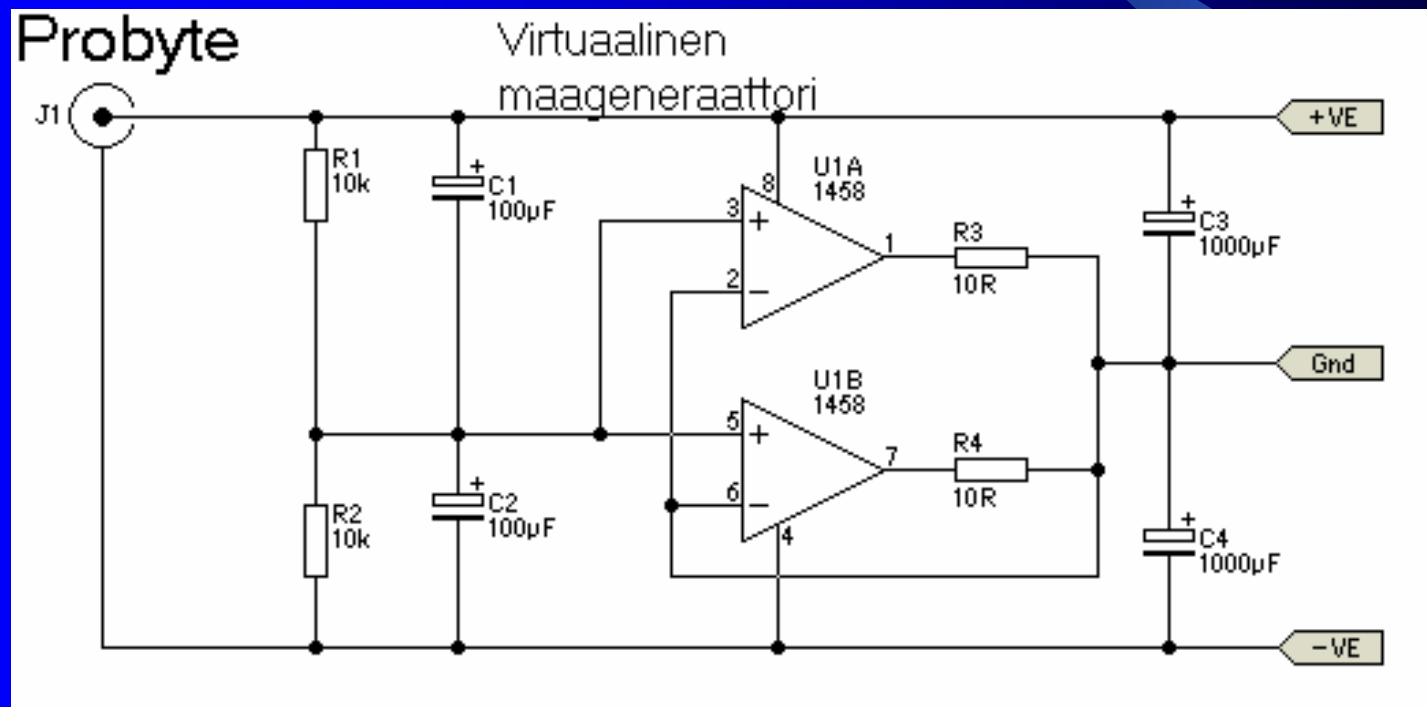
Alkukäynnistysviive

Probyte

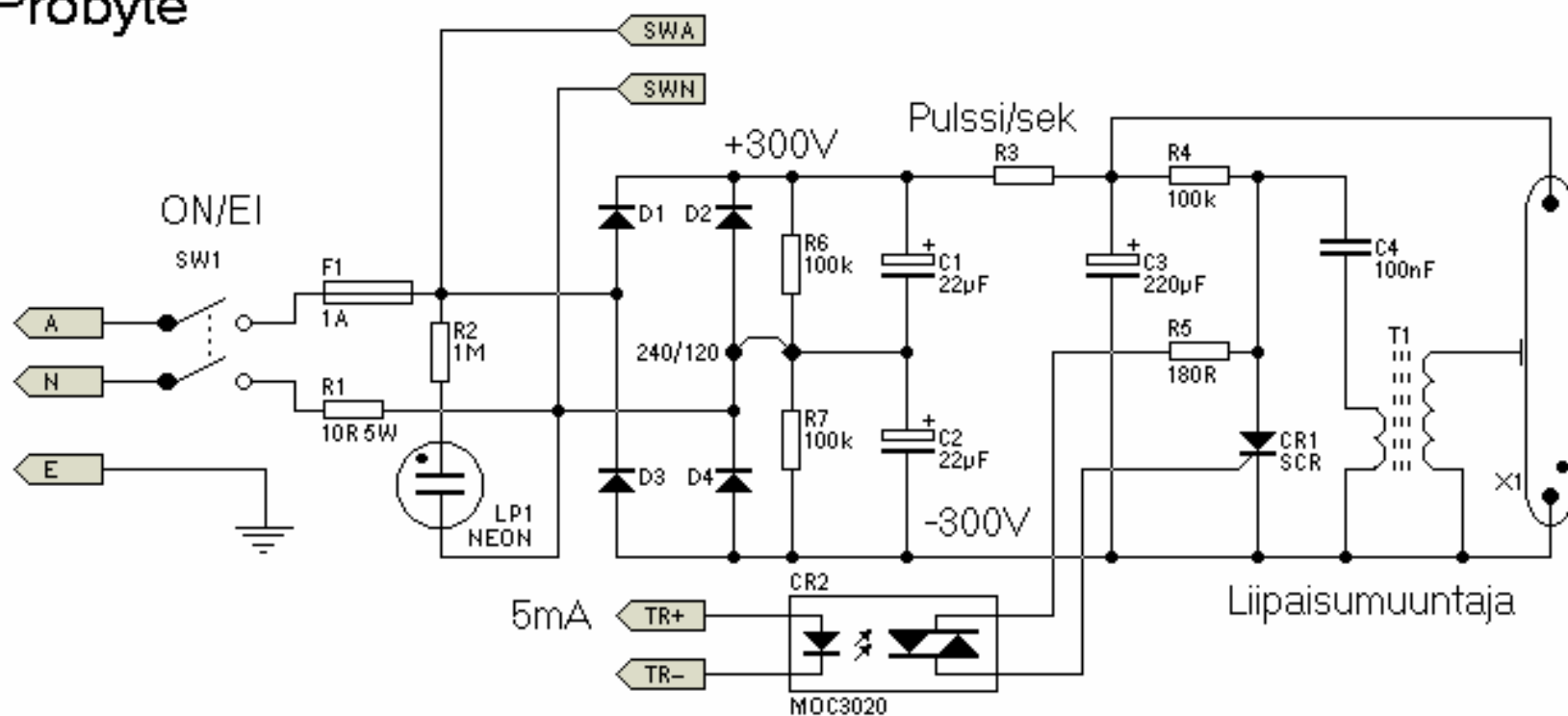

Virtuaalinen maageneraattori

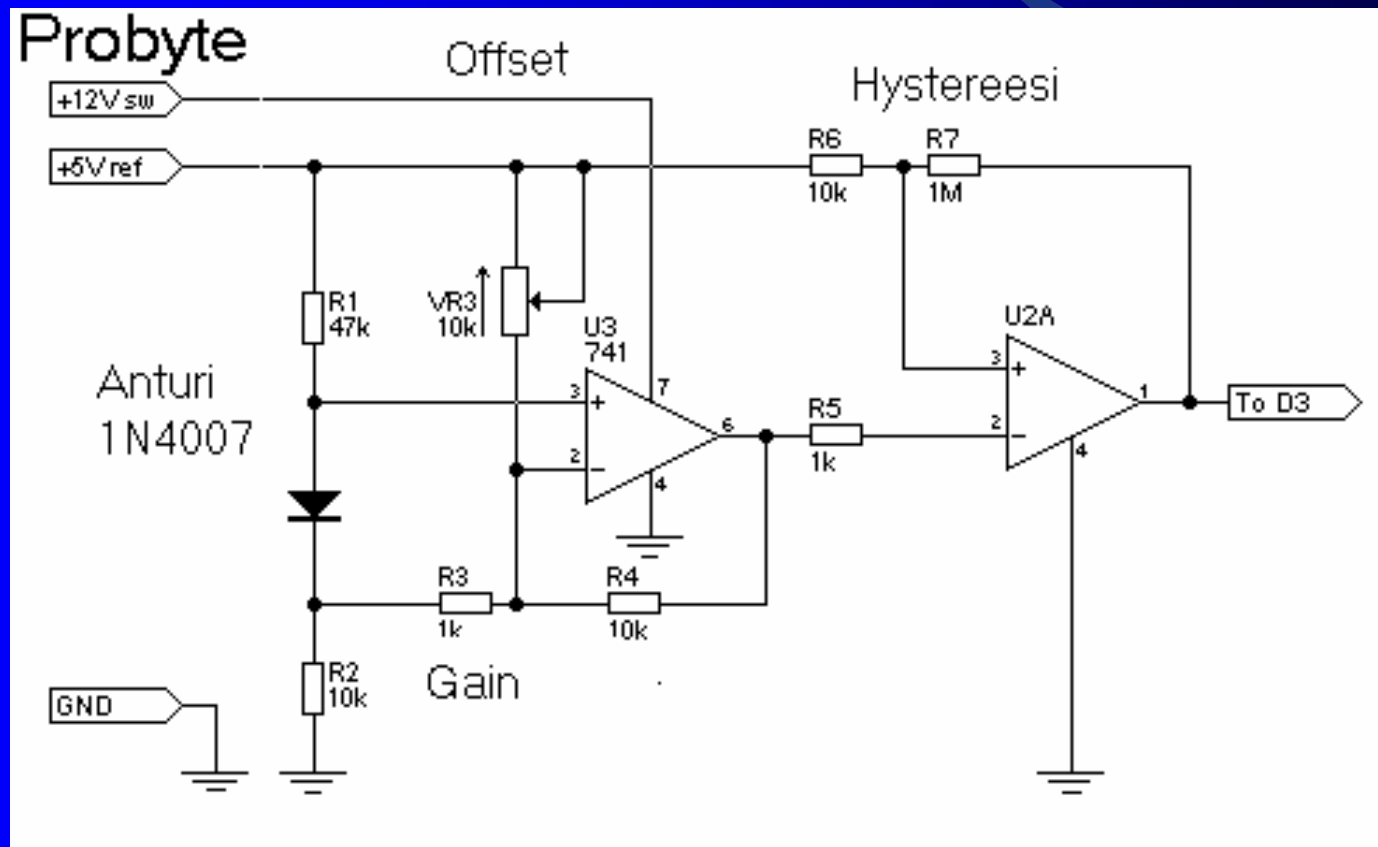

Ohjattava, eristetty strobo

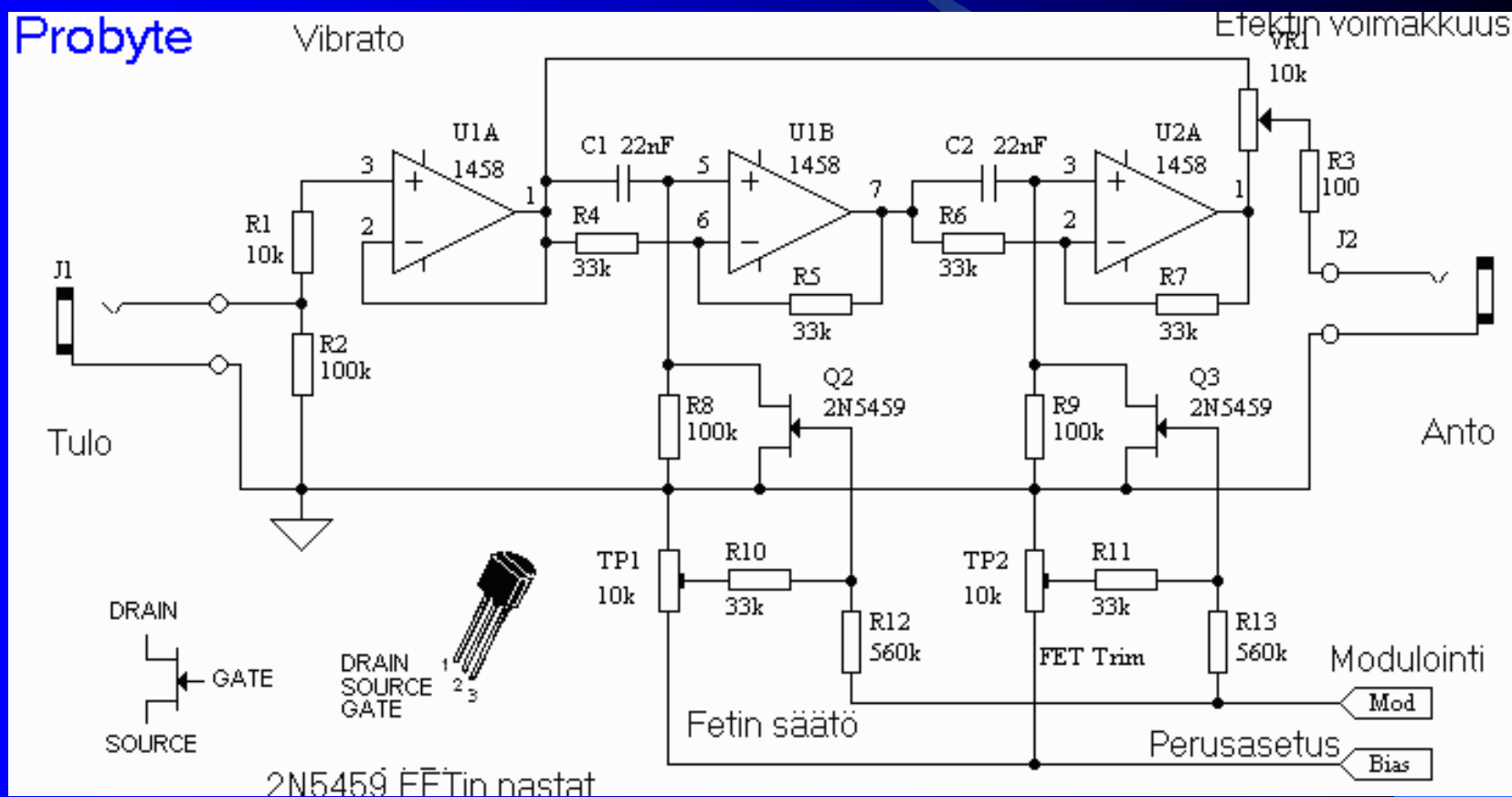
Probyte

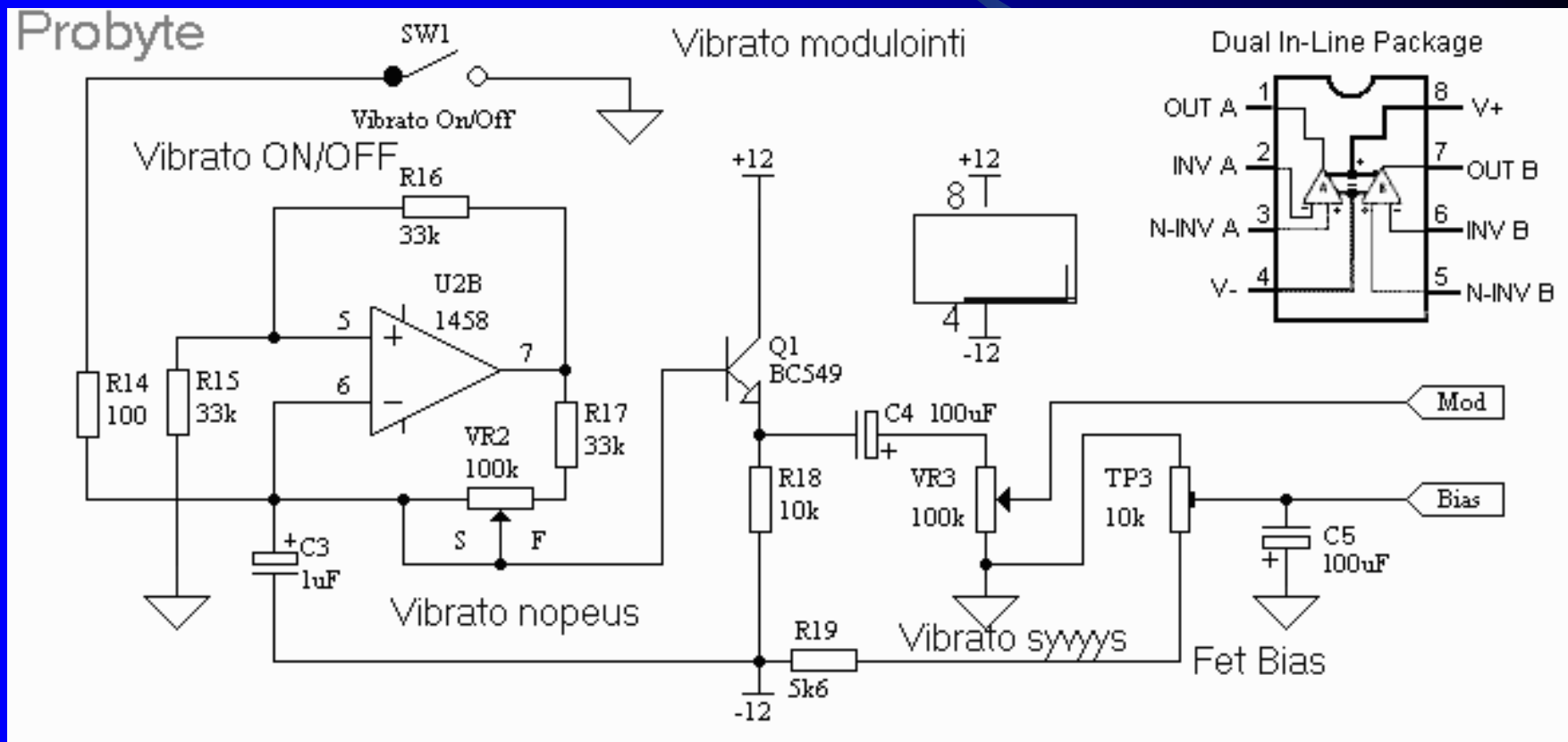
Pääteasteen lämpötilasuojaus

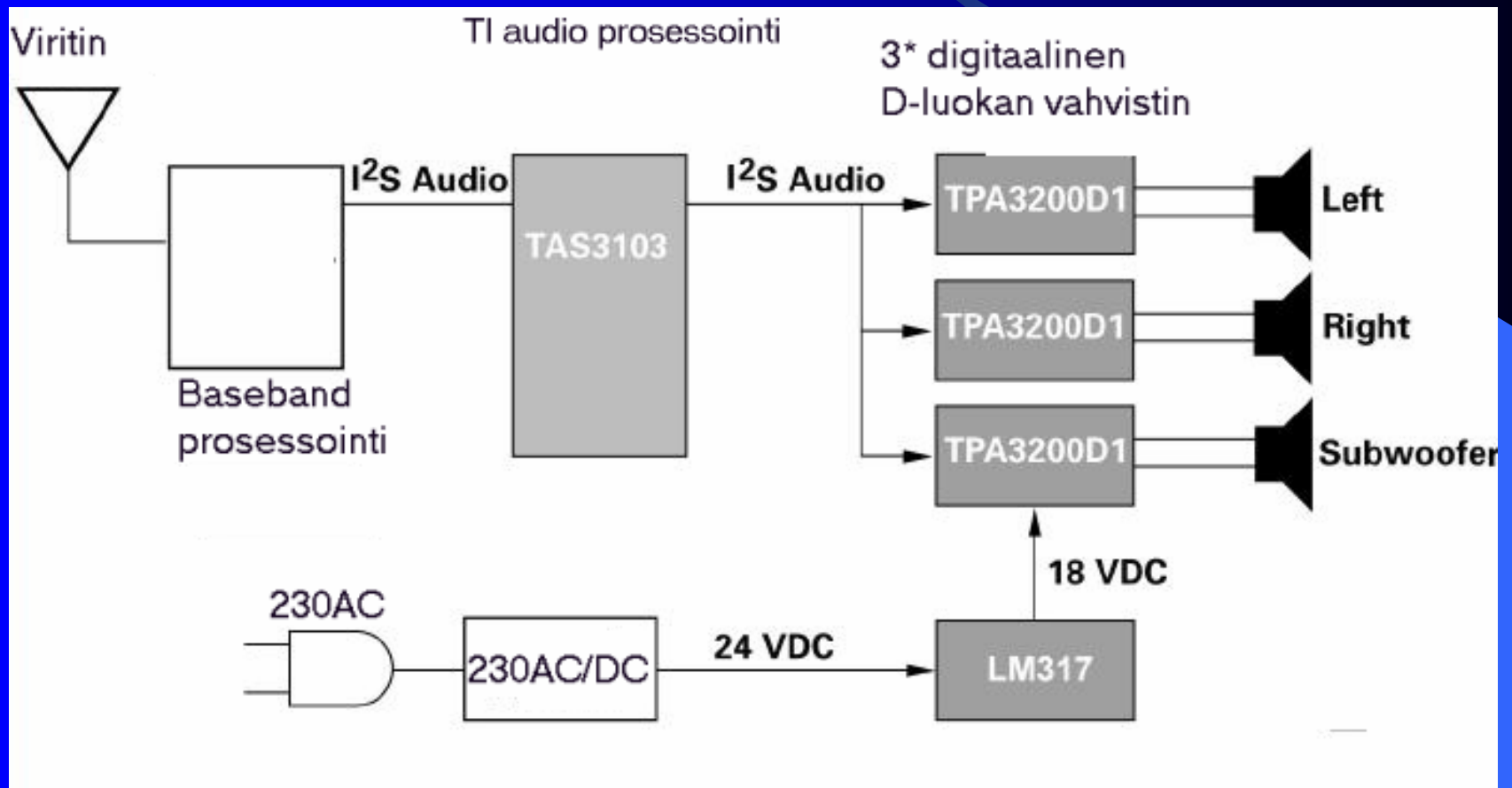
Vibrato

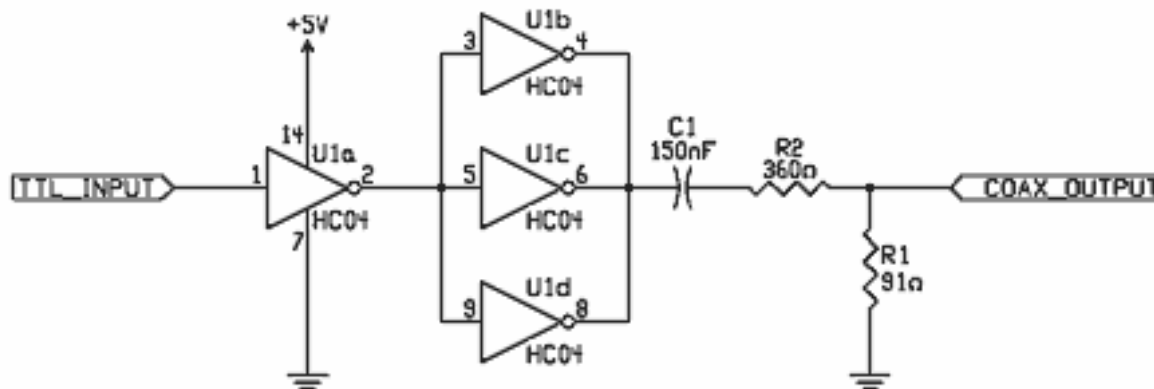
Vibrato modulointi

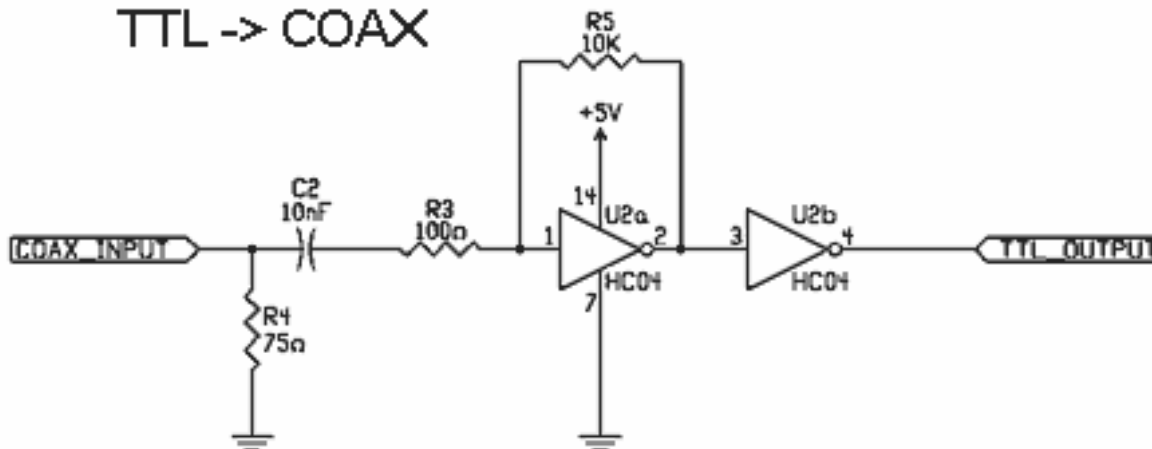
Digitaalinen kotiteatterijärjestelmä

SPDIF koaksiaaliliitäntä

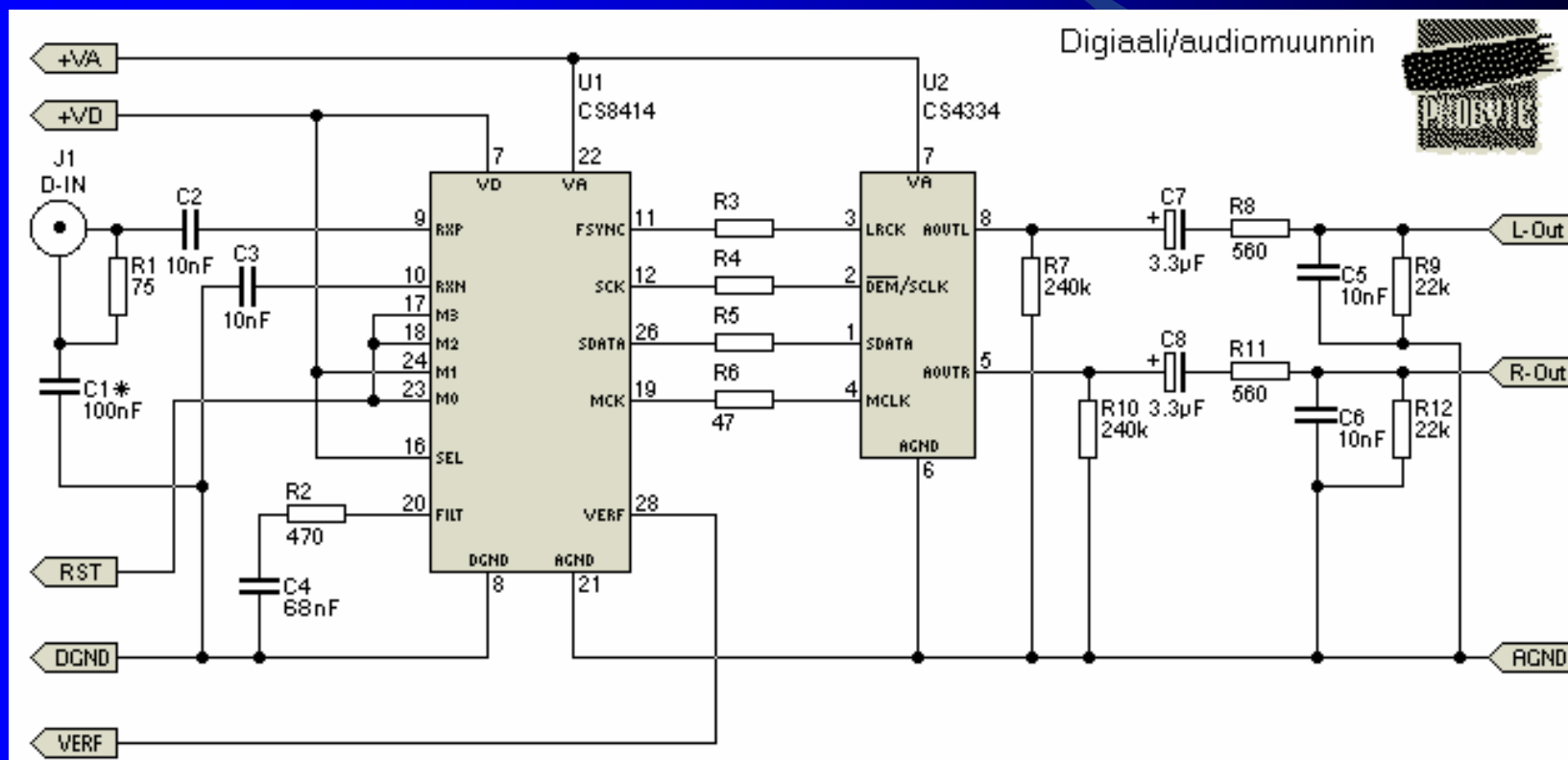
TTL -> COAX

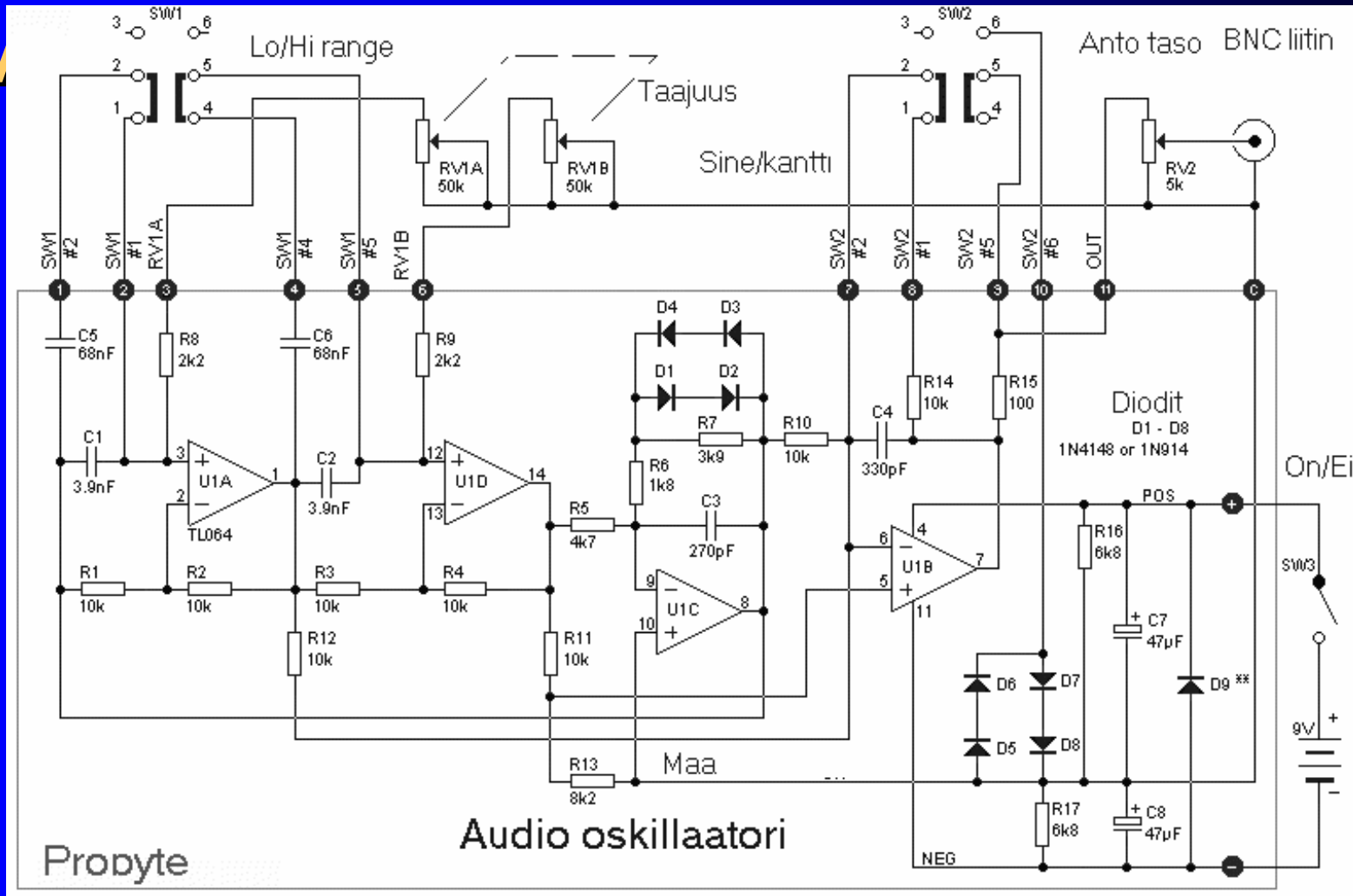

COAX -> TTL

SPDIF-interface

SPDIF- audiomuunnin

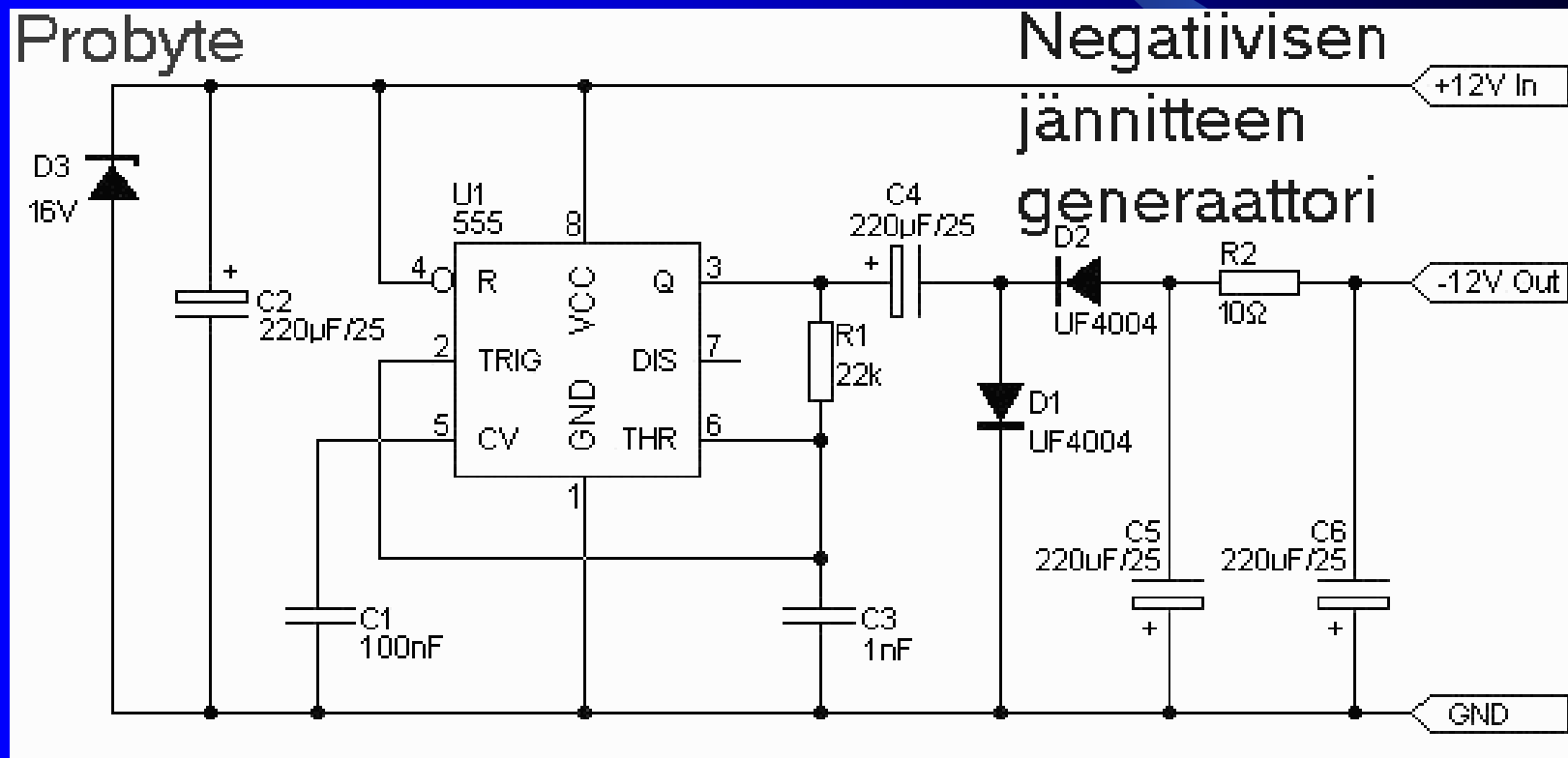

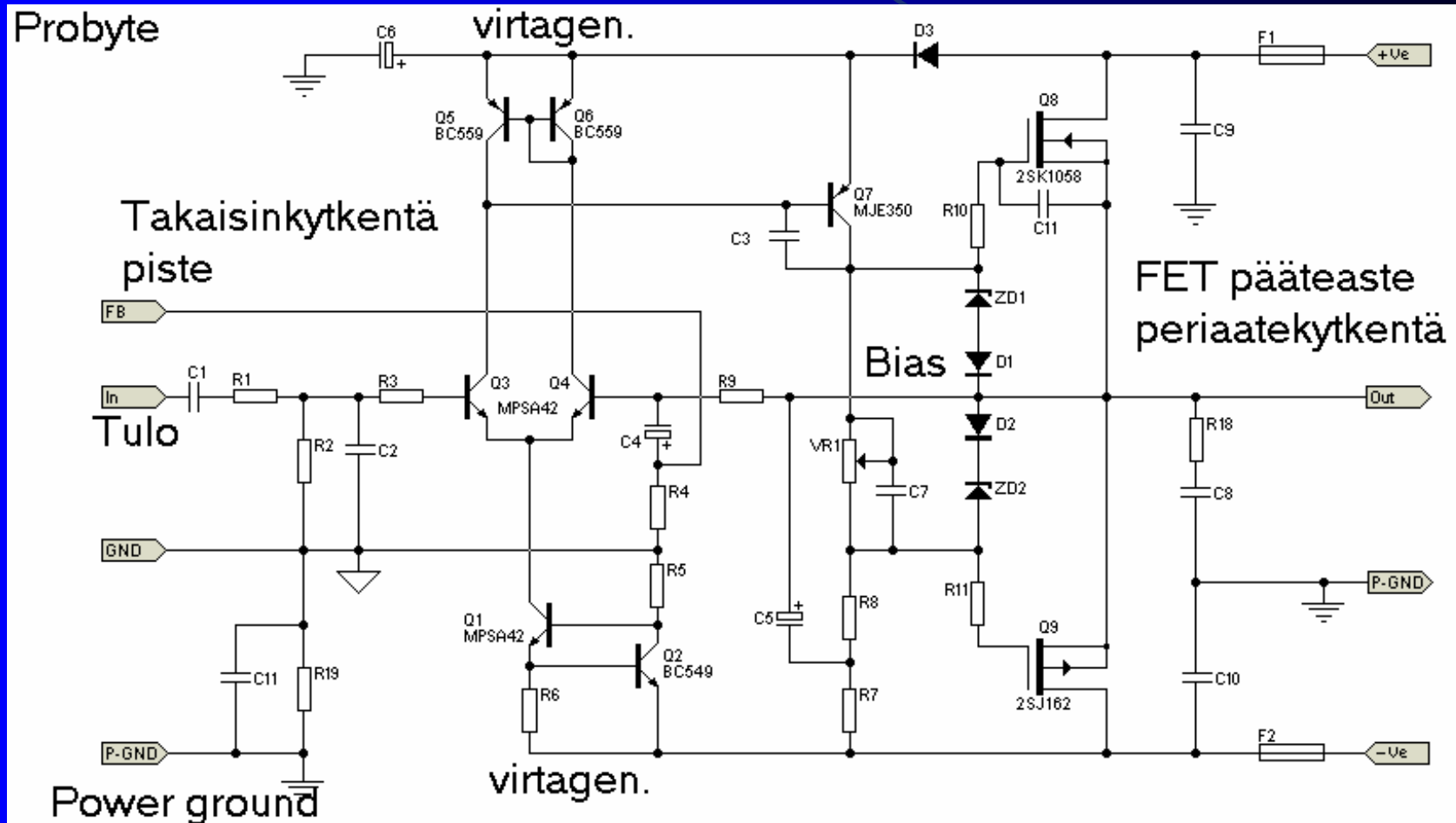
Probyte

Audio oskillaattori

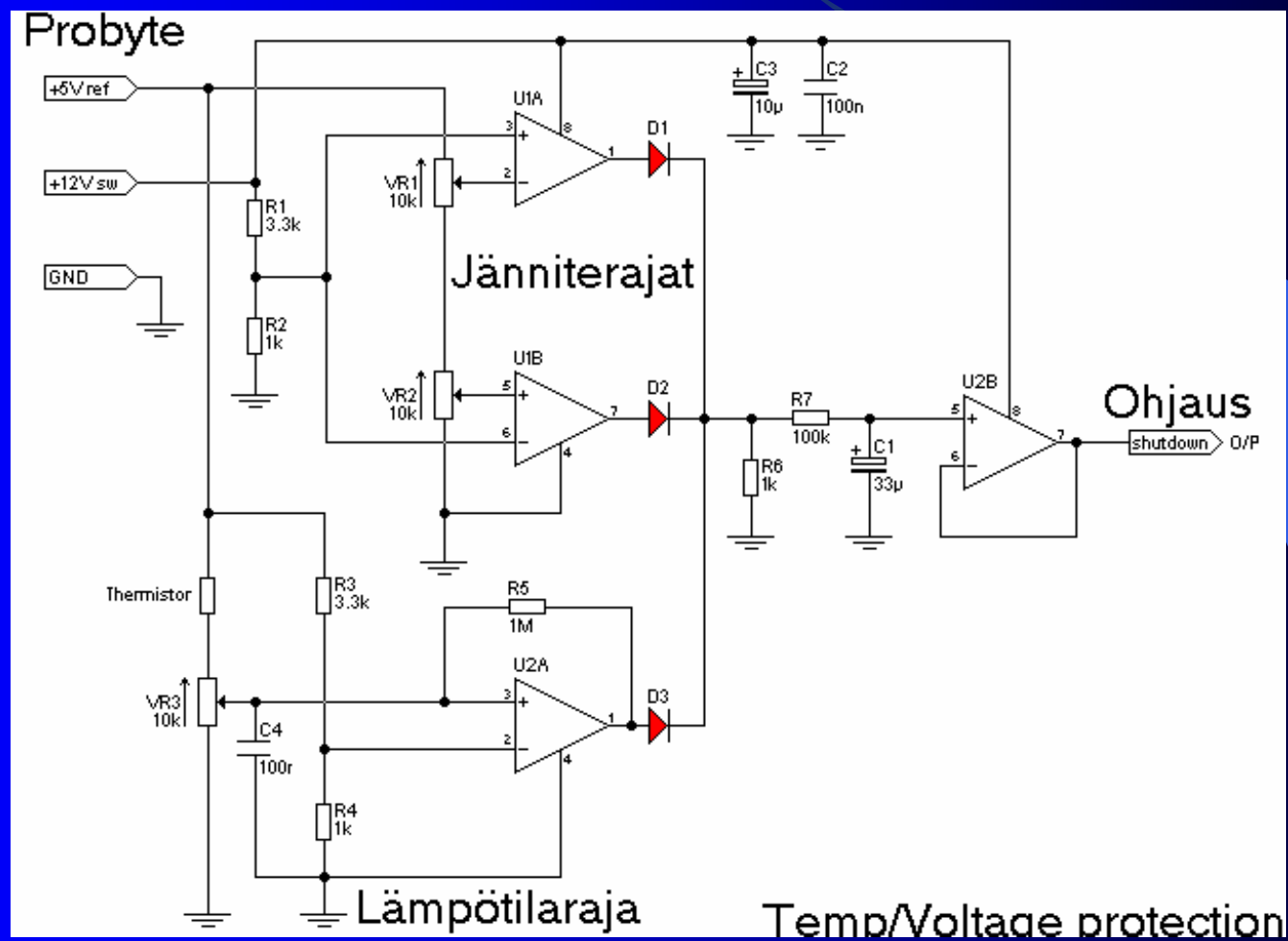
Negatiivisen jännitteen generaattori

Fet audiopääteaste

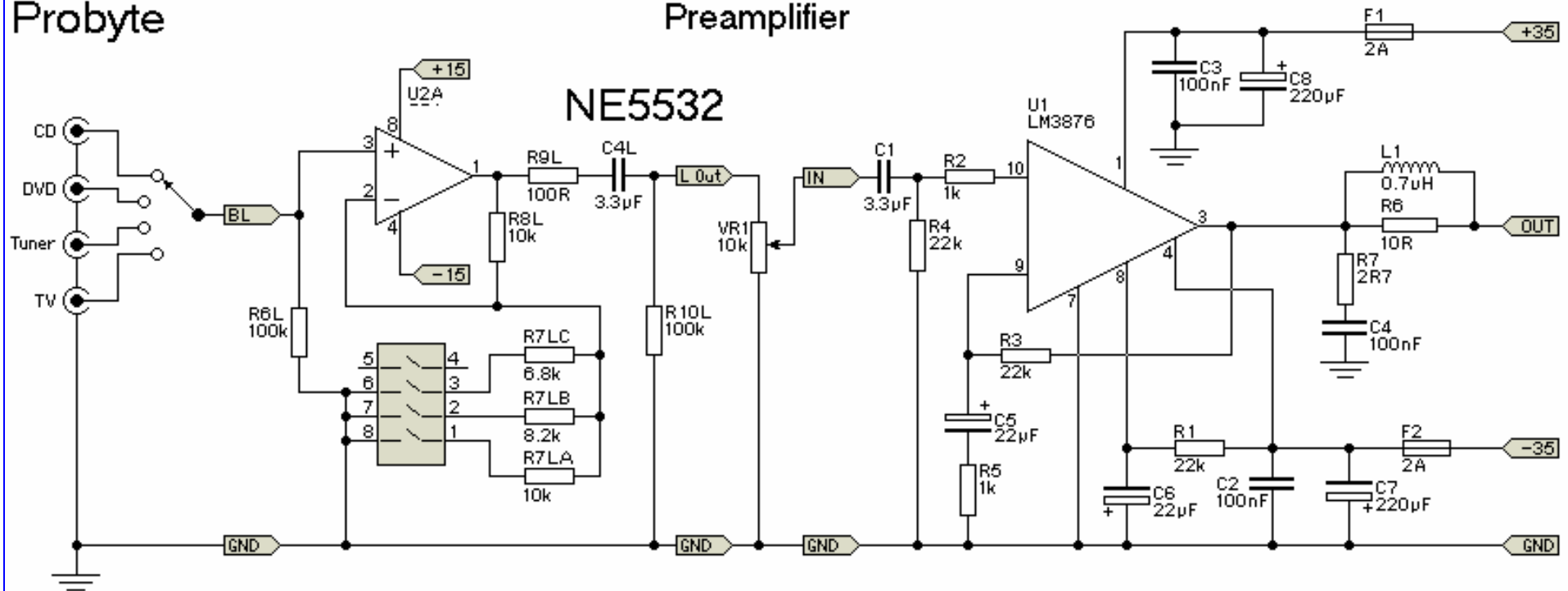
Suojausyksikkö

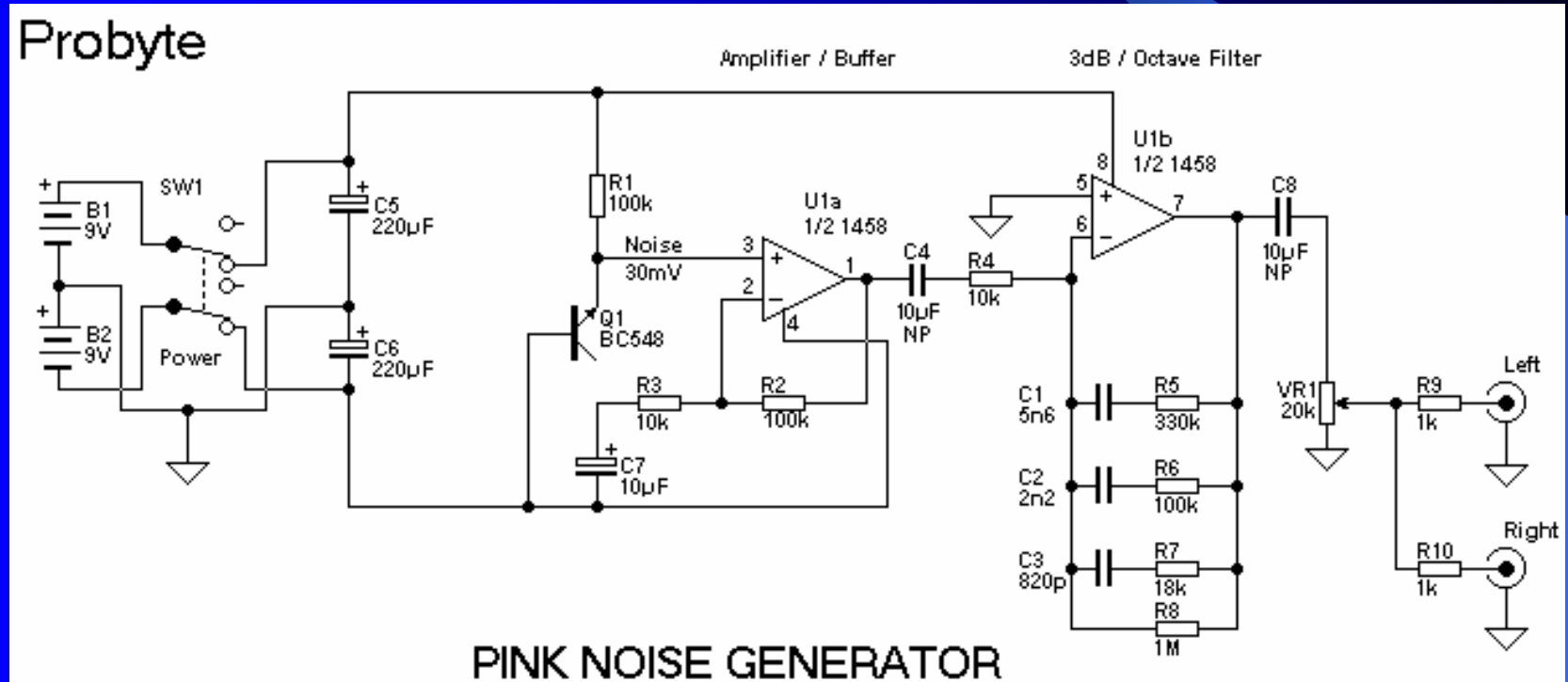
Pienikohinainen esivahvistin

Probyte

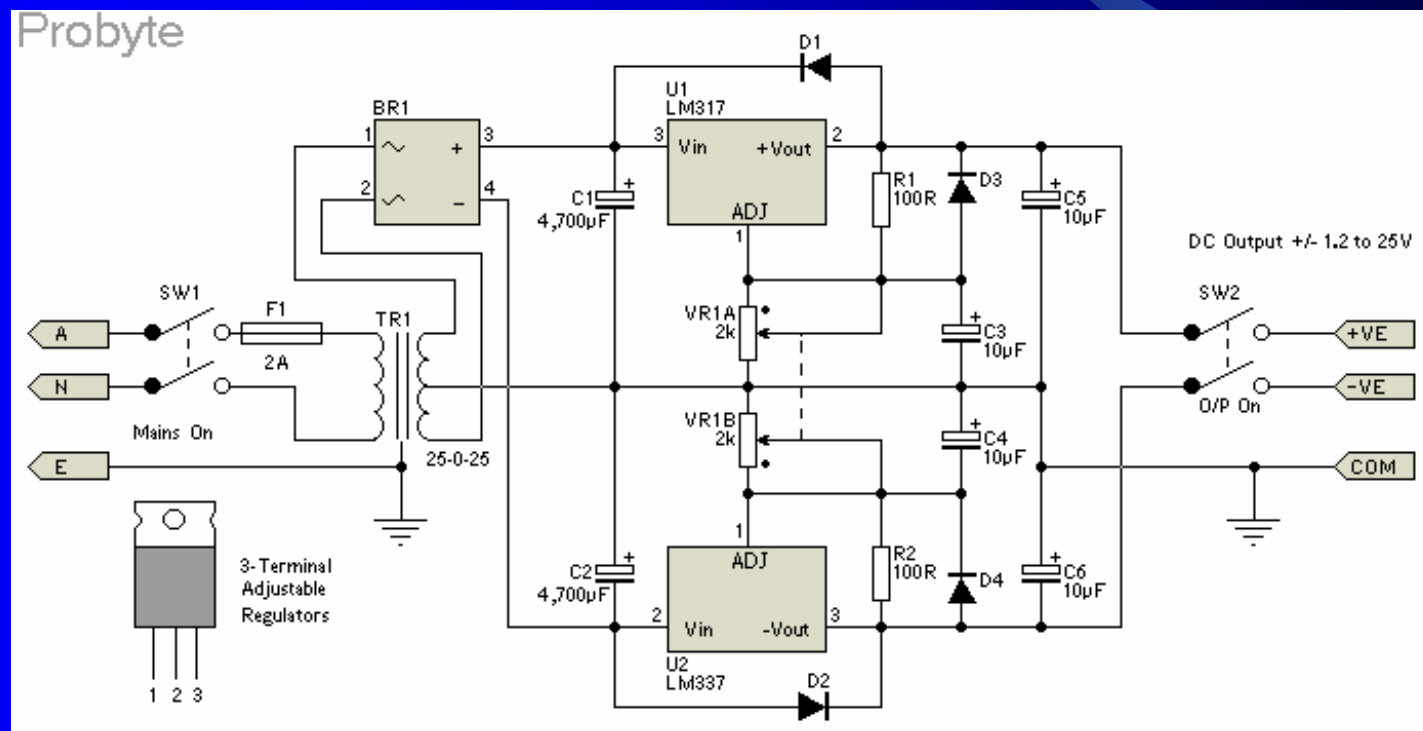
Preamplifier

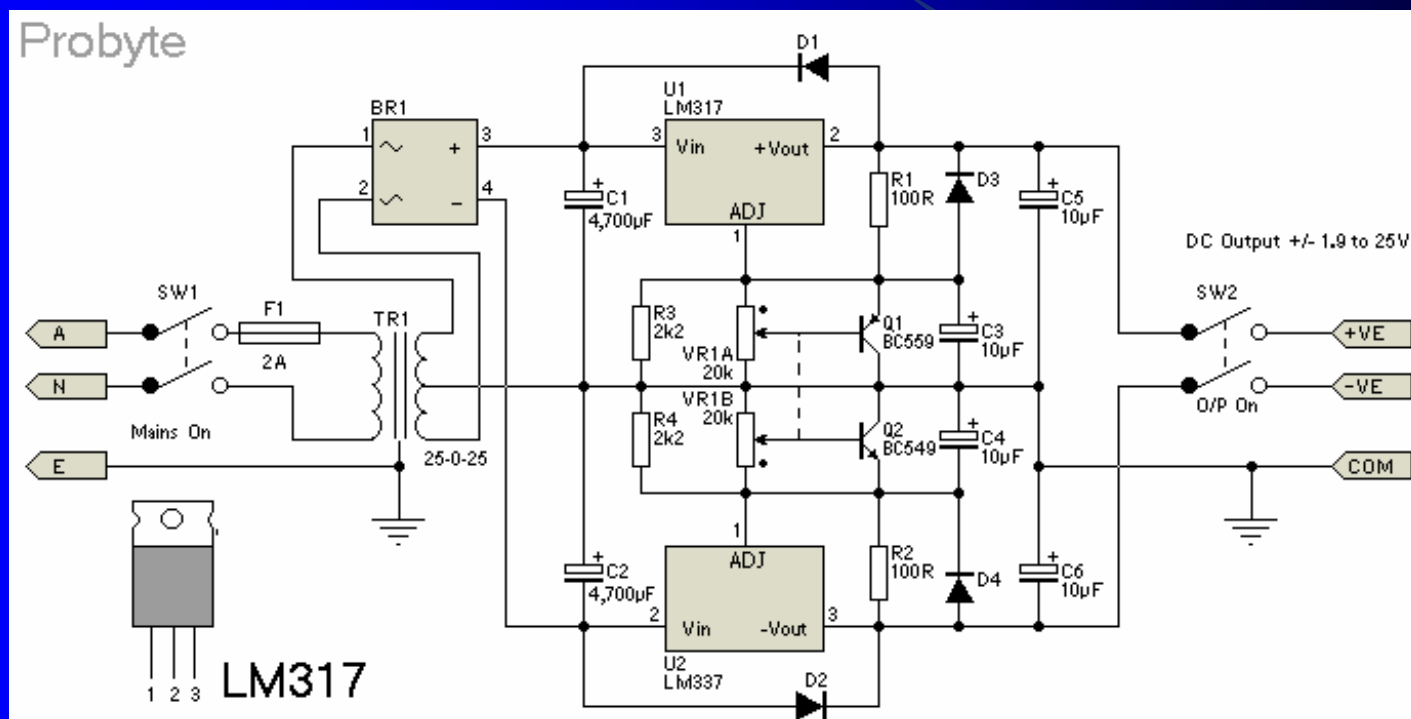
Vaaleanpunainen kohina

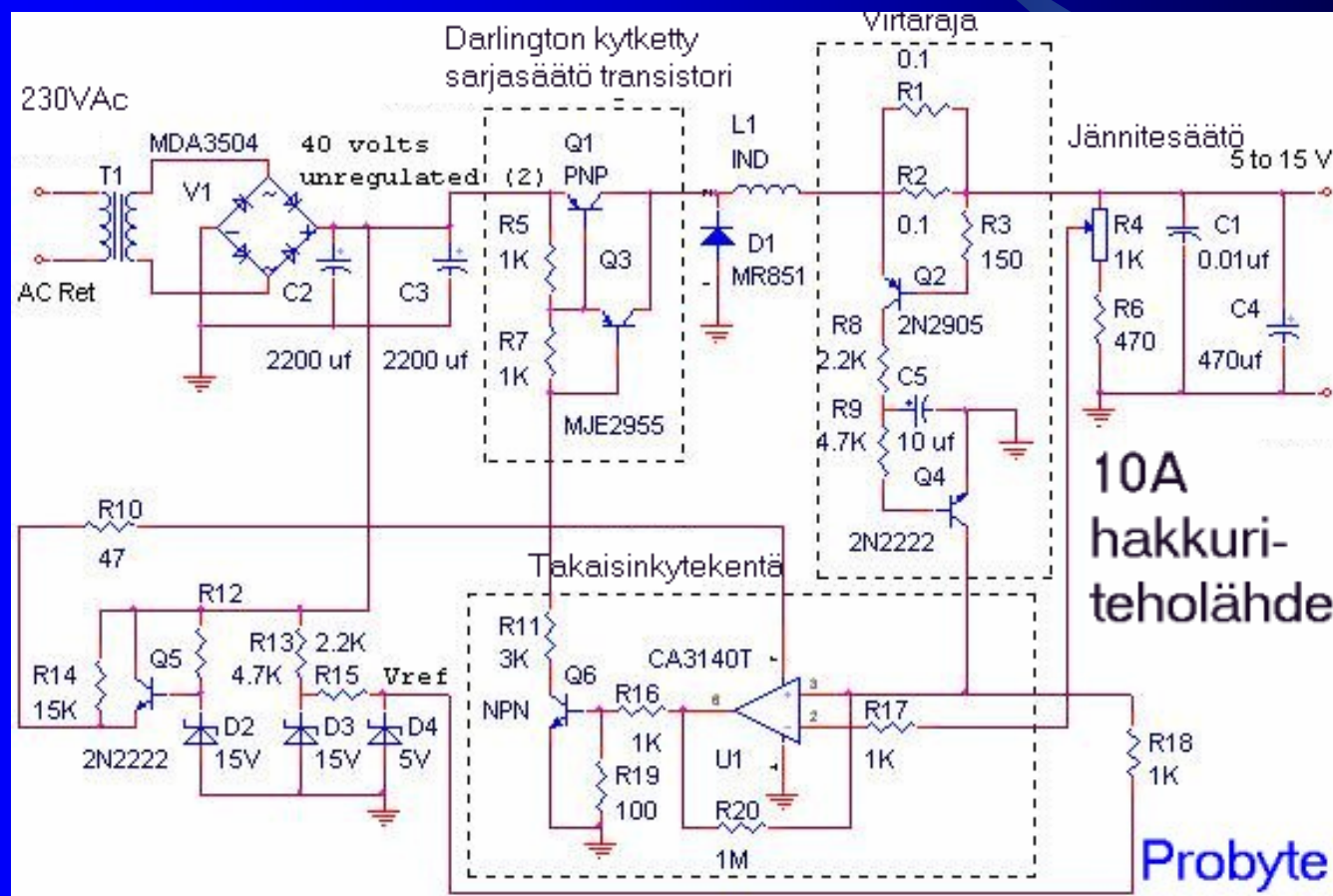
Säädettävä teholähde +/-1.2-25V

Parempi teholähde +/-1.9V-25V

Hakkuriperiaatteella toimiva säädettävä teholähde

Lisätietoja

- DSP kirjat
- Internet
- Digital Signal Processing, E.C.Ifeachor,
B.W.Jervis